

674370, DL FEKETE LÁSZLÓ

674370'S IDEJE: 1966.

TART: SZENVA A NEPHAGYOMÁNYOK TÜKRÉBEN

55 lap

FOLÓRATU TITATÓ: Szenna

SZAKTITATÓ: XIX, B

XXI

XXV

Iratgyűjtő

MSZ 5617

PAPIRIPARI VÁLLALAT

KISKUNHALASI GYÁRA

LELTÁROZÁS

ÁTVEZETVE AZ EGYSÉGES LTK. 1018-as TÉTELE ALÓL

H i e d e l m e k

Szenna

Babonák különböző alkalmakkor.

D. Örzse néni szemai asszony, Luca napkor, mikor nem söpörtük össze a favágítót, reggel korán átjött mihozzánk hajnalba, hozott egy vékát és abba elvitte a forgácsot, betette a tyukólba. Egy másik évben meg azt figyelte meg a papám, hogy mitőlünk szalmát vitt abból a fészekből, amelyikbe a mi tikjaink tojtak, mondta adatközlőm. Elvitte és betette az ő tyukólába. Persze ez is Luca nap történt.

Ezeket azért teszik, hogy jobban tojjanak a tyukok.

Luca napján reggel össze kell seperni a forgácsot a favágítón. Eltüzelni nem fontos, csak kint ne legyen, mert ha valakinek a forgácsát elviszik, a szerencsáját is elviszik.

Lucanapi kotyolás babonája

Mikor Luca nap kotyolni jönnek, akkor az előre elkészített kukoricát kell a fejükre szórni, kb. 2 marékkal.

Egy fát hoznak be arról kotyolnak. Azt a fát be kell tenni a tyukólba. Akkor jobban tojnak a tyukok.

Cigány

Ha Luca napján először cigány jön, az szintén szerencse.

Mit csinálnak, ill. mit nem szabad csinálni égháboru esetén?

Ha dörög, ha villámlik, olyankor nem szabad tüzet rakni, sőt, ha ég, el kell oltani. Okát már nem tudta adni adatközlőm.

Mitől lesz sok tojás?

Az öreg F. néni mondta, hogy aki azt akarja, hogy a szöröncse hozzá szegődjön, azt akarja, hogy sokat tojjanak a tyukok, akkor a következőket kell tenni: Venni kell egy szakajtót, abba szénát kell tenni, aztán almát, uritököt sülve, 6 szem tojást. Ki kell vinni a szakajtót az istállóba, a szakajtó alá szénát kell tenni, másnap reggelig ott kell hagyni. Ettől a tyukok sokat tojnak.

Hogyan lesz hát sok tojás, egy másik módszerrel?

Egyik adatközlő szerint karácsony este, imádságharangszókor mög köll monyasólni /tojózni/ a tyukokat, valami varázslást mond az ilyen ember.

Karácsony este leül a földre, hoz le egy véka kukoricát, a hátát az ajtónak támasztja és kopoz. /morzsol./ Abból ad azután a tyukoknak másnap.

Vigyázz, keléses ne légy!

Karácsonykor nem szabad az asztalra könyökölni, mert akkor kelésös löszöl!

Akarod, hogy a marháid kövérek legyenek?

Amikor a marhák először mennek ki tavasszal a mezőre, legelő az ajtóba egy tojást tesznek. Azon mennek keresztül a marhák. Ezt azért teszik, hogy gömbölyűek legyenek!

Tehén babonálása elleni védekezés.

Egy szennai asszony úgy védekezik a tehén babonálása ellen, hogy mikor megfej, kenyérszurmát tesz a tejbe.

Boszorkányok sorsa.

Egy szennai asszony azért vakult meg, mert kiszurták a szemét, akkor, amikor béka képiben elment máshova a teheneket megfejni. Régen a lába is sebes volt annak az asszonynak, mert máskor meg azt szurták meg.

Most már nem tud menni sehová, mert vak. Ez ^{az} asszony még a lábát is megfejte. / pitvarban az ereszt tartó fát/.

Egyszer az egyik gazda istállójába bement egy béka, azt kidobták a ganyé elejbe / a trágyatelepre/, beleszurták a villát. Reggelre a béka elment, de a vella nem dült el, /vella=vasvilla./

Értékes a Szentgyörgy-nap előtti kigyó

Ha valaki Szentgyörgy-nap előtt kigyót talál, vágja le a fejét és bele kell tenni gyufáskatulyába. Abban meg kell takarítani. Ha ezt magával hordja az illető, s ha valami eladó jószága van,

Igen nagy szerencséje lesz vele.

Szentgyörgy-nap előtti piros pille

Aki Szentgyörgy-nap előtt piros pillét tud fogni, az beledugja annak a jószágnak a fülébe, amelyiket vásárra visz. Jó szöröncse lesz vele.

Ha ez hetedik gyereknél van /aki hetediknek született a családban, annak aztán nem árt semmi./Törvénytörésekre mögy, mindig nyertes, nem bánthassa semmi.

Vigyázz a lépésedre!

Mikor mögy valaki a vásárra, arra nagyon vigyázzon, hogy az ember is, mög a jószág is bal léppel lépjön ki. / tehát ne jobb lábbal/. Akkor lösz szöröncse.

Lányok! Vigyázat a templomba lépésnél.

Ha a lány a vőlegényével templomba megy, vigyázzon arra, hogy előbb lépjen be a vőlegénynél bal lábbal a templomba. Akkor felülhaladja a vőlegényt. Előfordul az is, hogy visszataszította a vőlegényta menyasszony, hogy ő legyen az ur a háznál.

Vásáros babonák

A legelső hidon, mikor átvezetik a jószágot, egy marék földet kell felvenni és rá kell dobni a jószág hátára. Akkor aztán lesz szerencse!

Nyirfaág.

Szentgyörgy-nap előtt nyirfaágot hozzanak más határrul, tüzzék ki a kapura. Akkor mindenhez lesz szerencse.

A föld trágyázása

B. Ilon néni úgy tudja, hogy ujjáva köll hordani a trágyát, fottával nem jó. Jobban mögporhétti a földet. Jobban erogyk benne. Ujja: holdujulás, ujhold, fotta: amikor fogyni kezd a hold./

Kutyakölykök, macskakölykök eltemetése

Kutya- és macskakölykeket a gyümölcsfák tövibe kell elásni, akkor jobban teremnek a fák.

Szántás

Jobban porzsávásétti a földet az őszi szántás, akkor könnyűd tavasszal kapáni. /porzsávásétti: porhanyóvá teszi, könnyűd:könnyű/

Vetés

Vetésre a magokat holdtől tekor szedték.

Uj abroszból vetettek, itthon földobták az épület tetejére, azért, mert úgy tartották, hogy akkor tiszta lősz a gabona.

Kapálás babonája

Kukoricát szoktak kapálni többször. A kukorica közé tökököt szoktak vetni. Mikor elvégezték a kapálást, le szoktak ülni a földre, és közben mondogatják: " Ekkora tökök lögyenek, mint az embör seggi! "Ekkora kukoricák lögyenek, mint a karom!"

Vetés

Ujjával nem jó vetni, mert akkor nincs rajta fej.

Vetés napján nem jó kenyeret sütni.

Akkor jó szántani, mikor a pacsirta szól.

El ne száradjon a fa!

Az a nő, akinek bajja van, fára ne menjen, mert elszárad a fa.

Mákvetés

Mákot szótlamul kell vetni, mert különben nem terem. Se menet, se jövet, nem szabad beszélni.

Szőlőkapálásra jó tanács

Szőlőkapáláskor felvettek egy marék földet, megszurolták a kezeik között, hogy föl ne törjön a tenyerük.

Jun. 2. Sarrós.

Sarrós /Sarlós/ napján nem jó kukoricát betőteni, mert nem hoz fejet, csak szárt nevel.

Karácsonyi szokások

Karácsonytól-ujévig a szemetet nem kell kivinni a szobából, csak mindig összesöpörni és egy helyre vinni. Ujévkor pedig a gyümölcs-

fák tövéhez kell dobni, hogy jobban teremjenek.

Karácsonytól-ujévig nem szabad a morzsát lerázni az abroszról a földre, hanem össze kell gyűjteni és ujévkor a baromfinak odaadni, akkor jobban tojnak.

Hogyan készül a szemviz, a mosdóviz?

Ha valakit szemmel vernek meg, akkor mosdóvizet kell készíteni ilyen esetre. Így készítik:

Szóttan vizet hozok a kutról, nem szólok senkinek, akárki szóljon is. Vesz egy poharat, abba belebukik /belekortyant/ kilencet. Így mondja: Ez nem egy, ez nem kettő, ez nem három, stb. Ez így megy kilencig, mindig egy korty vizet bukik.

Ugyanigy a parázsszénnel is, kilenc parazsat. Ugyancsak: ez nem egy, stb. Konty alá, fonyott haj alá, kalap alá, /aszerint, hogy aszszony, férfi, lány az illető./

Mikor elkészült a szenes viz, tetőtől talpig, ill. fejétől fogva, a farkáig lemossa a beteg állatot a szenes vizzel.

Mikor mossa, háromszor mondja: Ki mögszart, a nyalla le!

A mögmaradt szömvizet be szokták burítani az állat seggihöz, kishyerökné alá öntik/. Ennek magyarázata az, hogy a bajját leburitják vele/.

Ez azért van, hogy szömvizet kell készíteni, mert van olyan ember, akinek mögtetszik valami jószág és mögveri a szemével.

Vásár- és szerencsebabonák

Ha vásárra megy valaki és nő jön szembe vele, akkor nem lesz szerencse, ha férfi jön szembe, akkor lesz szerencse.

Azt is mondják, hogy szerencse sokszor van, de az ember nem takarítja meg, azaz nem fogja fülön.

Rugós üsző megjavítása. Zsuppos épületről vett szegésvesszőt kell végighuzni az állaton, akkor nem rug.

Szerencsevessző. Egyik gazdát elkísérte mindig az anyja a vásárra. Le nem szállt addig, amíg el nem adott a fia. Azt mondták, nála volt a szerencsevessző!

Rugós állat megjavítása más módon. A legutolsó csárdánál a rugós, harapós állatot meg kell itatni pálinkával. Akkor nem lesz rugós, harapós az állat.

Lányok! Ki lesz az uratok?

Böjtöljétek meg az András napot. Egész nap nem szabad enni. Este, mikor lefeküsztek, egy fésűt, alsónadrágot tegyetek az ágyba. Akkor megtudja, ki lesz az ura. Meglátja álmában.

Gyertyaszentelő. Ha gyertyaszentelő napján besüt a nap, akkor lehet várni, hogy befúj a porzó /hó/. 40 napig rossz lesz az idő.

Hamvazószerda. Ha hamvazószerdán megeszi valaki a zsirosat, azt elviszi a zsiros ördög.

Hushagyókedden mit kell csinálni? Kenyeret kell sütni, akkor nagyon jó lesz.

Kétasszonyköze: Aug. 15-szept. 8.

Akkor tyukot kell ültetni, mert az ezekből származó csikék, bár nem nőnek meg nagyra, de jó tojósak.

Lucanapi kotyolás. Máshelyütt részletesen beszéltem róla, szintén a jó tojáshozam érdekében történik.

Május 1. Uborkát kell azon a napon vetni. Éspedig lehetőleg hét elején. Zöldséget pedig a hét utolján kell vetni.

Márk nap. Ezen a napon kukoricát nem szabad vetni. Sütés sem jó ezen a napon.

Nagyhéten nem szoktak semmit vetni.

Szentgyörgy napján nem jó sütni.

Mátkázó vasárnap. ~~Ilyenkor~~ Husvét után van a mátkázó vasárnap.

Ilyenkor komatálat küldenek egymásnak, ezzel örökös komák lesznek.

Szépasszonyok. Pont délben, a csöpögés előtt, az ajtó előtt nem szabad letelepedni, mert ezzel belelép a szépasszonyok tálába.

Kersztuton déli, éjféli órákban nem jó felvenni semmit, mert rendszerint kelésös ember tett le oda valamit. Ha kelésös, a kelését lehuzza háromszor keresztlen csonttal úgy, hogy vissza sem néz, akkor a megtalálón ujit a betegség. Uj zsebkendővel is lehet huzni a kelést, vagy más olyan tárggyal, amin kapnak az emberek és akkor tehát a megtalálón ujit ki a kelés.

Forgószélről az a néphit, hogy abban boszorkányok utaznak.

Emberi betegségek gyógyítása

Nátha: lábmosás meleg vízben és utána letakarózni. Az orra vi-
zes zsebkendővel kell tenni. Leszivja a tüzességet.

Hülés: Sót kell melegíteni, száraz krumplit, szénapolyva gőzét
oda kell tenni, ahol fáj valami, mert a sónak "sava" van. /gyógy-
ereje./

Kisgyerekek hasfájása. Ha a kisgyerekeknek a hasa fáj, árva ha-
mut tettek rá. A tüdökére tettek egy kevés árvahamut, egy csöpp
ecetöt tettek rá, de előbb egy kalázliba /kalázli=pohár/ az ese-
töt kevés vízzel összekeverték és leboritották avval a kalázlival.

Mi az árvahamu?

Egy jó égő parazsat kivöszünk, az magától szétesik, kihül. Ez az
árvahamu.

Kelés gyógyítása. Lönmaglisztet /lenmag/ szoktak összekeverni é-
dős tejjel, mézzel, azt rá kell burítani a kelevényre, az a ke-
levényt mög is érleli, mög is fakassza.

Aztán mezei picci nyul hája is jó. Ahol gondolják, hogy mögfakad
a kelés, ott mögkenik vele, attól kifakad. Ludzsir is jó.

Szurás, fájás elleni gyógyszer. Mézes dohányt kell ráragasztani!
Tüskeszurás. Tüskeszurás ellen jó az utifü. Ugyancsak ez ellen a
baj ellen jó a posztószekfü /piros virág, puha, pelyhes levelei
vannak/.

Kelevényre: bazsalika /bazsalikom/ való, melynek széles zöld le-
velei vannak. Ugyanerre jó a farkasóma /farkasalma/.

Körömleválás: Cinadória levele szára jó körömleválás ellen.

Bénulás. Bénulás ellen igen jó a pirított gyökér. Ez olyan, mint
a fagyökér. Disznózsirral kell összekeverni, bedörzsölni.

Fölgyült sebre: tengeri hajma levele való. /hajma=hagyma/.

Lábfeltörés, tyukszem ellen: Ez ellen flastromot kell készíteni.

Ennek összetétele: Vöröshagyma, parázson sültve,
szappan leszelve,
liszt /kevés/.

Ezt meg kell főzni. Ez aztán szilárd lesz, mint a gyertya. Külön-
ben a patikában is lehetett venni.

Á L O M F E J T É S :

A leggyakoribbak

Aki álmában:	Jelentése:
marhákat legelte=	hivatalos levelet kap
fehér szőlőt eszik=	szerencséje lesz
fekete szőlőt eszik=	betegséget jelent
piros cseresznyét eszik=	" "
kigyót fog=	fájása lesz
pálinkát iszik=	" "
fehér bort iszik=	egészség
piros bort iszik=	betegség
nyulfogás=	ügyesség
szántás=	halál
tűz=	harag
sírás=	öröm
kéményseprő=	szerencse
cigány=	szerencse
halottat látni=	esőt, havat jelent

Javós asszonyok, öntőasszonyok

Szennán nem volt sem javós, sem öntőasszony. Ez ugyanis az ő értelmezésük szerint nagy különbség, mert a javós asszonynak gyógyító-tudománya van, ez a tudománya nincs meg az öntőasszonynak, neki sokkal kisebb a tudománya.

Öntőasszony volt a szomszéd községben. Nagy Mári néni beszélt erről, akitől gyűjtöttem ezt az anyagot, az öntőasszony neki éppen ángya volt, így jól ismerte. A neve Zsifkó Martinné /Mártonné/ volt.

Nagy Mári néni, aki az adatokat szolgáltatotta, 69 éves asszony. Az említett Zsifkóné már meghalt 72 éves korában. /töröcskei volt/ Ezeket mondta Mári néni:

1. / A különböző tudós asszonyok haláluk előtt az utolsó órában adják át tudományukat. Át kell adni a tudományt, mert különben nem tud meghalni, ill. igen kínlódva tud csak meghalni.

Az említett töröcskei asszony nem adta át senkinek a tudományt, neki ugyanis mentessége volt, és pedig azért, mert ő már hetedikként vette át tudományát. Őrá a nénje hagyta halála előtt. A tudományt kézfogással adják át. Egy adatközlőm /Tomisa Ferencné özv. / szerint jobbkézzel.

Ha nem akarják megfogni kezét, seprőt adnak a kezébe. Azt, hogy aztán mit csinálnak a seprővel, erre vonatkozólag nem tudott felvilágosítást adni. Vagy pl. kemencébe vetnék azt a seprőt, ahogy némelyek mondják, erre vonatkozólag adatot közölni nem tudott. A tudományt tanulással kell megszerezni.

Idősebb korban kezdenek tanulni. A néni, Zsifkó Martinné 50 éves korában vette át a tudományt. Őt a nénje tanította, éjjel járt hozzá tanítani. /Gondolom, a miszticizmus miatt. dr. Fekete László megjegyzése./ Még meg is verte, mikor nem jól csinált valamit. A férje igen haragudott rá a sűrű odajárásért. /Zsifkóné férje/. Arról nem tud, hogyan történik a tanulás, ez a legnagyobb titokban történt. Arról sem tud, hogy tanulja-e valakin a mesterséget? Van rá eset, hogy nem akarják átvenni a tudományt, egyszerűen azért, mert nem akar ilyesmivel foglalkozni az illető, akire az öntő rá akarja hagyni a tudományt. Ilyenkor minden formáság nélkül is megkapja a tudományt, szinte észrevétlenül, becsapással. Azt mondja pl. a haldokló tudós asszony, hogy hozza ide ezt, v. azt, pl. a seprőt. Gyamutlamul odaviszi és miután a tudós asszony megfogta a seprőt, másik felől pedig fogta a vivő, / az áramkör zárva/ ezzel már át is vette az adottságot, bármennyire vonakodott is. 2. / Azt mondja a töröcskei asszonyról, hogy volt neki egy könyve, az olyan ritka értékes és szép könyv volt, hogy olyan a papoknak is csak kevésnek volt. / Az asszony római katolikus volt. Töröcske kath. község. / Ebből szokott imádkozni.

Hitük szerint az öntés használt. Az öntését hivatalosan nem kértek pénzt. Ha kérdezték, mit fizetnek? Így felelt az asszony_ "Amit elszánt, annyit fizessen!" Rendszerint 15-20-25 Ft-ot fizettek, kinek, mennyi pénze volt. Mindenesetre gondolkodás nélkül kifizették.

Hogy az öntés használ, arról Nagy Mária néni, aki Dávid János szennai hiv. segéd felesége, elmondja az alábbi történetet:

"Az első világháború után az uram súlyosan megsebesült. Bécsbe került kórházba. Meg is látogattam. Hazajövet elmentem az ángyihoz, megöntetni az én uramat. Mög is öntötte az ángyi. Azt is megmondta, hol, milyen testrészen sebesült meg, azt is megmondta, hogy hárman voltak egyhelyen a sebesülés alkalmával. Én hiszök neki, mert aki ennyit tud, annak a munkája is használ. Az urának, aki mint fentebb említettem, a kalapját vitte el az öntéshez. Használt az öntés, hamarosan írt neki az ura Bécsből, hogy az öntés után jobban lett, kínzó fejfájása is megszűnt.!"
/Arra nem gondolt, hogy közben orvosi ápolásban is részesült és hogy az orvosi kezelésnek is része lehetett, hogy férjének kínzó fejfájása megszűnt./ /Dr. Fekete László megjegyzése./

Megjegyzem, hogy ezek egyszerű emberek, de én ugyanakkor saját élményemként elmondok egy esetet, amely a babonának és a rosszul értelmezett vallásosságnak iskolapéldája, un. intelligens emberekkel történve. A második világháborúban én magam is súlyosan megsebesültem, úgyhogy 74 %-os hadirokkant maradtam. Ugyanaznap, amikor megsebesültem, megsebesült egy százados barátom is. Annak a sebesülésénél én is ott voltam. Sőt én voltam az, aki támogatam, kísértem a legerősebb tűzben, miután sebesültvívők nem voltak velünk, a legénység pedig nem mert kimenni az általános tűzben. Én kockáztattam az életemet, elvégre egy másik életről, barátom életéről volt szó. Igaz, hogy közben mind a ketten meghalhattunk volna. Sikerült azonban megfelelő fedezékbe kísérni barátomat, akinek a nyakát lőtték keresztül és a karját. Igen súlyos vérvesztése volt. Ott én még nem sebesültem meg, csak pár óra múlva, de a sors úgy akarta, hogy visszakapjam bátorságomért a segítséget, mert mások viszont, volt aki élete árán, volt aki jobb karja árán, de kimentett a rettenetes tűzből. Hogy visszatérjek történetem elbeszélésére, barátomat hamarosan hazahozták és a Verebély -klinikán ápolták és gyógyították. Engem pedig az egyik hadikórházba, a Tiszti -kórházba vittek. Mikor járóbeteg lettem, meglátogattam barátomat a klinikán. Aztán találkoztunk a tiszti kórházban egy ambulancián. Vele volt barátommal a felesége is. Beszélgetés közben azt mondja a felesége, egy igen csinos, intelligens asszonyka: "Tudtam, hogy meg fog

jönni a férjem! Megkérdeztem tőle, honnan tudta, ilyen határozottsággal? Azt legfeljebb hinni vagy méginkább remélni lehetett! - mondtam én. Igen, de elvoltam Kaszap István sirjához és ott kedvező jeleket kaptam. Én magam is elhültem, gondoltam magamban, nem szólok rá semmit, legyen mindenkinek a hite szerint, de amnyit mégis megjegyeztem, én is itt vagyok, de az én menyasszonyom, /most már feleségem / nem hisz ilyesmiben és én kinevettem volna, ha ilyeneket tesz hazajövetelem érdekében. Barátom szintén felvilágosult ember volt, restelkedve hallgatta beszélgetésünket és annyit mondott: "Ugyan Anyuka, ne beszélj ilyen badargásokat, nem volt annak a szegény Kaszapnak semmi köze sem az én hazajövetelemhez." Mi ott voltunk Iacival, ahol a halált osztogatták, de látod, mind a ketten hazajöttünk. Nem tudom, köze van-e a vallásnak ehhez, de mi a barátommal mindketten reformátusok voltunk, felesége pedig buzgó katolikus volt. Nem hiszem, hogy kath. voltának köze van ehhez, inkább arra gondolok, hogy mindan rajta álló eszközt megpróbált, hogy újra viszontlássa az urát, és úgy gondolta, hogy ezzel is segít. Én ezt is babonás dolognak tartom és rosszul értelmezett vallásosságnak.

DE visszatérek Mári nénihez.

Elmond egy esetet: Simonfán volt egy asszony, aki olvasó asszony volt. Igen nagy, tanult, tudós asszony volt. Nappal felvette azoknak a panaszát, aki beteg gyermekét vitte hozzá, de nappal nem gyógyított. Éjjel, 11 óra, éjfél közben, mondja Mári néni, az volt az ő gyógyító órája. Felült a ganyé /trágyarakás/ tetejére és a holdhoz imádkozott. És ettől meggyógyult a beteg. Ő is elvitte egy súlyos beteg kislányát, aki sárgaságban betegedett meg. Olvasott rá és meggyógyult a lány. Sajnos, később torokpenészen elpusztult, de előbbi bajából az öntőasszony kigyógyította. Azt mondja Mári néni, hogy ebben a tartományban / vagyis a mi környékünkön, Rajomban /Nagybajom / és Lábodon / Lábod nevű község/ volt nagytudományu javós asszony.

Elmond Mári néni egy kaposszerdahelyi esetet. /Szomszédos község/. Valami Sóhajda nevű lány igen jó partit csinált. Férje igen rendes ember volt, amellet jómodu is. De irigye akadt az esküvőn a lánynak. Megrontották. A férj budapesti volt és szép, nagy lakásban

éltek. Jó módjuk volt. 9 év után jelentkezett a rontás. Elme-zavarodott lett az asszony. A férje egy alkalommal hazajött, szólitgatta az ajtónál a feleségét. Kérte, hogy eresse be, de nem eresztette be. Felülvilágító ablakuk volt. Felállt egy székre, benézett, hát látja a feleségét, amint buskomoran ül és meredten néz maga alá. Azonnal mentőket hivatott, kórházba vitték az asszonyt, de nem tudtak rajta segíteni.

Hozzátartozói egy környékbeli javóshoz fordultak. Ez az asszony 30-szor megöntötte, amig végre meggyógyult a beteg. Teljesen meggyógyult ez a beteg, akiről pedig már az orvosok lemondtak.

dr. Felde László

A szegény asszony meg a fia

A szegény asszonynak volt egy fia. A gyerek azt mondja az édesanyjának: Édesanyám, süss nekem hamuba sült pogácsát! Sütött is az asszony!

A gyerek elment világgá! Mikor elfáradt, leült emi! Ahogy eszegetett, megjelent egy egér és azt mondta a gyereknek: Adjál nekem egy kis pogácsát! A fiu mondta: Adok neked pogácsát, de te adjál nekem egy vesszőt! Olyan vesszőt adj, amivel én csak legyintek egyet és körülöttem egyszerre sok nyul legyen. A nyul adott neki a pogácsáért cserébe olyan vesszőt, amilyent kért tőle a fiu. Erre a gyerek felkerekedett, elindult tovább vándorolni. Amint megy, mendegél, egyszer csak találkozik egy biróval. Azt mondja neki a biró: Gyere el énhozzám, őrizd meg a nyulakat! A gyerek ki is hajtotta legelni a nyulakat. Egy darabig békésen legelgettek, aztán el kezdenek szaladni. A gyerek nagyon megijedt, de szerencséjére eszébe jutott a varázsvesszeje. Meglegyintette, hát abban a pillanatban összeterelődött a nyulcsereg és a gyerek nyugodtan hajtotta haza őket. Mikor kitelt az esztendő, a biró egy zacskó aranyat adott neki. Boldogan indult vele haza. Ezóta talán már haza is ért.!

Mesélte Zóka Dani Katalin.

A hat lóláb.

Élt egyszer egy szegényember meg egy szegényasszony. A szegény asszony minden este szokott varrni. Egyszer azt mondja a szegény ember a feleségének, vesse meg az ágát, mert ő lefekszik. A szegény asszony meg is vetette az ágát. Lefeküdt a szegény ember. A szegény ember már régen elaludt, jóízűen horkolt, a szegény asszony meg csak varrt.

Egyszer csak beugráltak a kulcslyukon a lólábak! Éspedig 6 db. Azt mondja a 6 lóláb az asszonynak: Feküdj le, majd mi megvarrjuk a lólábat. Az asszony ijedtében le is feküdt, nem is merte nézni, mit csinálnak, aztán félelmében el is aludt. Akkor a 6 lóláb a tüket eltördelte, a gyűszűt összetörte, a nadrágot összerepegették. Az asszony azt mondta az urának: "Látod, mit csinált a 6 lóláb!" Az asszony meg az ember ekkor nagyon elszomorodott, mert igen nagy pusztítást végzett a 6 lóláb!

1018

- 3 -

Másnap este megint megjelent a 6 lóláb. De az asszony, meg az ember sem voltak restek! Mikor látták, hogy megint be akar jönni a 6 lóláb, akkor az ember meg az asszony nagy hirtelenséggel bedugták a kulcslyukat fokhagymával. Azóta nem jelent meg a lóláb!

Örzse néni meg a fia.

Egyik nap elmentek Örzse néniék a hegyre csépelni. Jó darabig csépeltek már, akkor azt mondták Örzse néninek, menjen haza vacsorát főzni! El is indult haza. Indulófélben amnyit mondott a többinek, csak csépeljenek, míg este nem lesz. Ő aztán el is ment.

Estefelére el is végeztek a csépléssel. Kirostálták a gabonát és elindultak hazafelé. Mire hazaérték, Örzse néni már kész volt a vacsorájával. Nekiálltak vacsorálni. Mindenki ott volt, csak egy katonafiuk nem, aki messze idegenben szolgált.

Mikor vacsoráltak, az asztalon két üveg mindig összekoccant. Örzse néni megharagudott rájuk és a két üveget, letette a pad alá. Ott is összekocogtak, azután a szegény Örzse néni eltette az üvegeket a szekrény mellé.

Akkor bekocogott a távollévő fia az ajtón. Édesanyja látta, hogy a fia kezében egy botot tart. Akkor megszólalt a fiu: Édesanyám, engem többé ne sirasson, mert én ugyanis meghaltam!

Ifj. Handó János meséli el az alábbi meséket úgy, ahogy ő hallotta azokat. Majdnem mindig megmondja, kitől hallotta!

A vadász meg a fekete macska.

Egyszer egy vadász ballag hazafelé a vadászatról. Odaér egy hidhoz. A hidnak nagy karzata volt. Egy fekete macska is ült ott a hidon. A vadász leveszi a válláról a puskát és rálő a macskára. A lövés után a macskából 50 macska lett. A vadász megint a macskák közé lő. A macskákból 500 lett és nekiugrottak a vadásznak és tépni kezdtek.

A vadász azonnal meghalt, a macskák meg eltűntek. Apjától, ő szintén az apjától hallotta.

A legény és a fejfa.

Egyszer egy legény fogadott a társával 1 liter borba, hogy behoz a temetőből egy fejfát. A legény ki is ment a temetőbe a fejfáért. Be is hozta.

Másnap a legény viszi a fejfát a temetőbe. Mikor akarta leszurni,

a legény köténye beleakadt a fejfába. Ahogy megrántotta a fej-
fával a kötényt, a legény azt hitte, hogy a halott rántotta meg
és az ijedtségtől azonnal meghalt.

Apjától, nagyanyjától hallotta.

Az ember és a halál.

Egyszer egy cselédháznál disznót öltek. Estére kelve elkészítettek
már mindent. Meg volt töltve a hurka, a kolbász, meg volt sütve
a pecsenye. Nekiálltak vacsorálni. Jóízűen beszélgettek, utána
ettek. Behozza a gazdasszony a levest, és azt mondja: valami fe-
hérség van a pincetetőn!

Talán az öregágyom, aki meghalt, mondja.

Az egyik ember azt mondja, nem igaz, mit képzeltek ti! Össze-
vissza beszéltek mindent! Káromkodott egy nagyot!

Mikor kivilágítottak a lámpával, eltűnt, mikor eloltották a lám-
pát, ismét ott volt. Lassan megjött az éjfél, kezdenek haza szé-
ledni. Az az ember, aki nagyot káromkodott, messze lakott. Egy vi-
harlámpával megy az erdő szélén, egyszer csak valami suhogást hall
és a lámpa elaludt. A halál szelle /szele/ csapott oda. Az em-
ber megijedt, egész hazáig futott. Az ajtóban összeesett, azon-
nal vitték orvoshoz. Nagy nehezen meggyógyult.

Az ember és a babona.

Egy háznál az történt, hogy amikor befütötték a kemencét, akkor
a menyecske ura igen rosszul lett. Elment az öntőasszonyhoz, és
megkérdezte tőle, hogy mért beteg ő, ha befütik a kemencét?

Az öntőasszony viaszt melegített. Beleöntötte a viaszt a vizzel
telt lábasba. A viaszon kijött az az alak, ami őt bántja.

Azt mondta az öntőasszony, hogy a kemencében van egy kis lábasba,
olyan folyadék téve, mint a méz.

A kemencébe a téglák közé van téve ez a kis lábasban lévő folya-
dék, és úgy van elhelyezve, hogy mikor ég a kemencében a tűz, a
láng bejár oda. Ha ez a folyadék elfogy, akkor az az ember is meg-
hal. Amikor hazaért, az ember, azonnal nekilátott, hogy szétszedje
a kemencét. A felesége kérdezte tőle: miért szeded szét a kemencét?

Az ember azt mondta, azért szedig szét a kemencét, mert a téglák között van egy kis lábas, abban van egy kevés folyadék. Ha az a melegedés által elfogy, én is meghalok, mondta. Amikor a folyadék kifolyt, meg is halt az ember. Apjától hallotta, aki ismerte azt az embert, mondja.

A vadász meg a nyul.

Egyszer egy vadász karácsony estéjén kiment vadászni. Szép holdvilágos idő volt. Elmegey előtte egy nyul, de nem mert rálőni. Elmegey előtte egy második, de arra sem mert rálőni. Hamarosan jön a harmadik nyul. Ez már nem ment tőle messze, hanem odament a lábához közel és a két első lábával meg is fenyegette. A vadász kapta a puskáját és rálőtt a nyulra. Hirtelen azonban olyan rosszul lett, hogy megért /alig tudott/ hazamenni. Pár nap múlva meg is halt...

Apjától hallotta.

Élt egyszer egy szegény asszony egy kicsi faluban. A boszorkány minden este elment a szegény asszonyhoz. Egyik este is megjelent a szegény asszonynál. Mikor a szegény asszony ment ki, látta, hogy a boszorkány feji a lábát! A szegény asszony nagyon megijedt és hirtelen betette maga után az ajtót. A boszorkány is be akart menni, de a szegény asszony ügyes volt, becsukta maga után az ajtót. Azóta elmaradt tőle a boszorkány!

Ha akkor beereszti, akkor még sokszor megkinozta volna!

Az ördög és a szegény ember.

Élt egyszer egy szegény ember és egy ördög. Mindketten egy kicsiny faluban laktak. A szegény ember behordta a mezőről a gabonáját az ördöggel együtt. Aztán elmasináltatta a gabonát a szegény ember. Két határba tette.

Akkor megkérdezte a szegény ember az ördögöt, melyik határ kell neki, a kisebbik, vagy a nagyobbik? Az ördög azt mondta a szegény embernek: Neki a nagyobbik határ kell! A szegény ember megelégedett a kisebb határral! Az ördög elvitte haza a maga gabonáját. Mind a ketten elvitték a malomba és ott látták, hogy csak a szegény emberé a buza, az ördögé pedig tiszta ucsu. /ocsu/. A szegény ember felesége szép kenyeret tudott sütni a lisztből, de bizony az ördög felesége csak nagyon csunya kenyeret tudott az ocsuból sütni. Látta az ördög a szegény ember kenyerét, kegyetlenül megverte a feleségét, miért nem tud ő is olyan szép fehér kenyeret sütni, mint a szegény ember felesége?

Még most is verekednek, ha csak az asszonynak nem sikerült elmenekülni az ördög elől!

Mike Sándor meséje.

1018

A tüzesember ✓

Fekete Lóczy

A szabási néne mesélte az alábbi történetet.

Egyszer egy kora délután elgondolkozva jön haza a rétről, jön előtte egy ember, aki a hátán egy nagy terhet / batyu/ dohányt hozott. Közben letette a dohányt a földre, megpihent.

A néném közelebb ért hozzá. Akkor már nem látott mást, mint egy tüzes pontot, a dohány azonnal a tüzes ember hátán volt. Mikor beértek a faluba, a csendőrök azonnal letartoztatták a tüzes embert. Bezárták egy olyan kamrába, amelynek vasból volt az ajtaja. Másnap reggel nézik a kamrát, nincs ott a tüzes ember. Az ajtó alatt azonban volt egy nagy lyuk, amit éjjel furt a tüzes ember és azon kijött. Pár nap múlva azonban meghalt. Ekkor feltették egy kocsira, két jó erős kövér ló húzta a kocsit, melyen a tüzes embert vitték a temetőbe.

Mikor mentek ki a temető dombjának, mind a négy láncistráng elszakadt.

Mit csinált a boszorkány halála után?

Egy házban lakott egy öregasszony. Egy szép napon meghalt. Mikor eltemették, új lakók mentek a házba. Este lefeküdtek nyugodtan,

nem történt semmi. Éjfél tájban el kezdett valami zörögni a padláson. Az öregasszony jött vissza, aki möghalt, mert boszorkány volt.

Elhívták a dédöregapámat puskával. Kérték, nézze meg, mi zörög a padláson. A boszorkány fehér macska alakjában jelent meg előtte. Fogta a puskát öregapám, rálőtt a macskára, a macska azonnal eltűnt.

Lementek a padlásról, lefeküdtek. Dédapám is hazament, de mentében amyira félt, megért / alig tudott / hazamenni.

De azért a házban nem zörgött többet semmi.

Apjától hallotta.

Édesapám és a fehér kutya.

Egyszer édesapám a szomszédból jött haza. A szénakazal mellett jött el és a szénakazonon egy nagy fehér kutyát látott. Édesapám elkezdte dobálni a kutyát. A kutya erre el kezdett morogni. Erre édesapám otthagya és ment hazafelé. A kutya lejött a szénakazalról és ment édesapám után. Édesapám már odaért a kapualjhoz. Bement, hogy kihozza dédapám puskáját. Ki is hozta. Rálőtt a kutyára. A kutya eltűnt és többet nem jelent meg.

A bábaasszony meg a két halál.

Egyszer a bábaasszony átment a szomszédba beszélgetni. Elmondta, hogy mikor jött, két fehérséget látott jönni vele szemben. Ez két halál volt, akik fehér ruhában jöttek felé. Gyorsan kihivta a szomszédból János bácsit, nézze meg ő is. János bácsi is látta őket. Házuk ott volt közel a temetőhöz. Utánuk ment a fehérségeknek, de ekkor a két alak eltűnt. Biztosan valamelyik sírban tűntek el. János bácsi a temetőbe már nem követte őket. Ezt a bábaasszony mesélte.

A boszorkány meg a tehén ✓

A néném mesélte, hogy lakott a szomszédban egy boszorkány. A boszorkány mindenki tehenét megbabonálta; a tehén utána megdöglött. Egyszer a nénémék tehenét is megrontotta, mert odajárt hozzájuk. Egyszer a sógorom úgy megverte, hogy nem ment többet hozzájuk. Később kihajtották a tehenet a legelőre legelni. A tehén szépen evett. Mikor hazahajtották, a boszorkány kiment a legelőre, arra a helyre,

ahol a tehén legelészett.

A boszorkány felvette a tehén nyomait, azután elővette a magával vitt rongyot és egy nagy lyukat ásott. A tehén nyomát és a rongyot elásta abba a lyukba, amelyet ásott. A tehén azóta nem evett, hanem lesoványodott, már majdnem megdöglött.

Elmentek az öntőasszonyhoz. Az öntőasszony azt mondta, hogy a tehenet a boszorkány babonálta meg.

Akkor hazamentek, kiásták a bokor mellől a tehén nyomait és a rongyot. Azóta nincs baja a tehénnek.

A boszorkány és a szegény asszony

A szegényasszony a legkisebbik faluban élt. A szegény asszonyhoz minden este odajárt a boszorkány. A boszorkány minden este megjelent az asszonynál, éppen mikor vacsorázott. Vacsora után kiment, kivitte a maradékot. Mentében visszatekintett. Hát mit lát? A lábánál valami fényesség van és a boszorkány feji a lábfát. Akkor tudta meg az asszony, hogy azért jár hozzá minden este a boszorkány. Nagyon megijedt, bement a másik szobába és betette maga után az ajtót, a kulcslyukot meg bedugta fokhagymával. A boszorkány többet nem jelent meg az asszonynál.

A boszorkány és az öntőasszony.

Egyszer öntőasszonyhoz vittek egy kislányt. Azt mondták neki, öntse meg a kislányt, mert valaki megverte szemmel.

Mikor az öntőasszony el kezdte önteni a kislányt, a boszorkány szellelte odaszállt és az öntőasszony olyan rosszul lett, hogy egészen megsárgult. Azonnal a szabad levegőre kellett neki menni. Az öntőasszony mindjárt tudta és meg is mondta, hogy a boszorkány verte meg szemmel.

Az öntőasszony mesélte édesanyjának.

A tüzesember és az emberek.

Egyszer emberek jöttek az erdőbe. Láttak egy piros ember alakot és elkezdtek imádkozni. A tüzes embert látták az erdőben. A kocsit már megrakták fával és imádkozás közben elindultak.

Minél jobban imádkoztak, annál nehezebb lett a kocsi. Ha imádkoztak, felült a kocsira és a lovak nem bírták huzni a kocsit. Az egyik

ember erre még kétségbeesettebben kezdett imádkozni, annak a lovai nem bírták tovább huzni a kocsit.

A másik ember el kezdett káromkodni, akkor annak kocsijáról leszállt a tüzes ember. Akkor elmondta a többinek is, hogy amikor el kezdett káromkodni, az ő kocsijáról leszállt a tüzes ember. Káromkodjatok ti is, akkor a ti kocsitokról is leszáll. Ugy is tettek és az ő kocsijukról is elment a tüzes ember.

Jakab Ernő a mamájától hallotta a következő meséket:

A szürke ló.

A mamám mesélte, hogy nyári időben kint szokott aludni a pitvarban a papával. Egyik éjjel odament hozzájuk egy háromlábú szürke ló. Nagyon féltek, hangosan imádkoztak, erre elment. Másnap éjjel megint csak megjött. Harmadnap megint eljött. De akkorra már a papa vitt oda az ágyhoz egy fejszét, azzal a szándékkal, ha jön a ló, agyonvágja a fejszével. Egyszer csak jön a ló, akkor is csak 3 lába volt. De már akkor nagyon féltek a papámék. Le akartak szállni az ágyról, de nem tudtak. Mozogni, beszélni sem tudtak.

Szerencséjükre egyszer csak eltűnt a ló.

A fekete kutya.

A mamám egyszer elindult, hogy a Hosszu réten megforgatja a fűvet. A régi temető mellett ment el, ahol a nénje volt eltemetve. Éppen a sir mellett vitt el az utja. Eszébe jutott, hogy nagyon jó asszony volt és ő nagyon szerette. Azt mondta magában, jaj, de jó volna, ha most a néném megvolna és eljönne velem a rétre szénát forgatni. Ebben a pillanatban egyszer csak egy fekete kutya elébe került és el kezdett rá visszapislogatni. Erre el kezdett imádkozni és elment a kutya.

Egy pohár víz.

Apámtól hallottam egy mesét a gazdag emberről. Egyszer mentek a mezőre dolgozni. Bezárták a lakást. A szomszédasszony megleste, hová tették a kulcsot. Mikor elmentek, bement a lakásba és a kályhába tett egy pohár vizet. Utána újra becsukta a szobát.

Mikor hazajöttek, tüzet raktak, az ember rosszul lett. Az asszony sejtette, hogy a tűzben van valami, ezért nagy hirtelenséggel eloltotta a tüzet. Megnézte, mi van a tűzben, de nem talált semmit. Az asszony elment az öntőasszonyhoz, megkérdezte tőle, mi van az ő kályhájában, mitől lett beteg a férje? Az öntőasszony megmondta, hogy a kályhában van egy pohár víz és attól beteg a férje.

A piros kendő.

Egy embernek sokszor volt baja. A felsége lement az öntőasszonyhoz, hogy meghallgassa, mit mond az asszony a bajról. Az öntőasszony megmondta, hogy egy kette keresztnél van egy piros kendő. Azt a kendőt ki kell ásni, mondta. De ezzel még nem tettek meg mindent. Azt a kendőt dobják tűzbe. Mikor ég, egy nagyot durran, de ne ijedjenek ettől meg. A szomszéd majd kérdi, mi durrant akkorát? De maguk ne mondják meg neki, mi durrant akkorát. Valamivel üssék el a válaszádat. Attól kezdve nem volt beteg az ura és nagy boldogságban élnek.

A fehér hal

A János sógor mondta, hogy egyszer elmentek az erdőbe fáért. Mikor megrakódtak, el akartak indulni, de egy fehér hal alak eléjük állt és a lovak nem mozdultak egy tappottat sem. A sógor le szállt a kocsiról és bele akarta vágni a fejszét a fehérségbe. De a fehér hal eltűnt onnan. Aztán elindultak hazafelé. Odaérnek a faluhoz, megint odajött a fehérség. A mamám imádkozott és eltűnt a tünemény. Mikor hazaértek, kifogták a lovakat.. Amint az istállóba vezették be a lovakat, megint mejelent a fehérség. A lovak nem mentek be az istállóba. A sógor még beszélni sem tudott ijedtében, csak állt némán. Később mégis eltűnt a hal, aztán be lehetett menni az istállóba.

A vak boszorkány

A mamám mesélte, hogy volt egy asszony a faluban, aki boszorkány volt. Minden este és reggel átváltozott békává. Elment a házakhoz és a teheneket kifejte. Egyszer történt, hogy az egyik gazda a békának kiszurta a szemét, vasvillával. Azóta vak lett az asszony, aki még most is él.

Most leírom, melyek azok a játékok, amelyeket a gyermekek játszanak. Meg kell azonban mondani azt, hogy régebben sokkal több és szebb gyermekjátékok voltak, amelyeket valahogy elhagytak. Emlékszem, amikor idejöttem, a gyerekek igen sok, előttem egészen új játékot játszottak. Dallama is behízelgő volt ezeknek a játékoknak. Abban az időben, huszonöt évvel ezelőtt nem gyűjtöttem össze, most amikor hozzáfogok, már csak azt tudom felgyűjteni, ami megmaradt. Vannak játékok, amelyeket már nem ismernek. Pedig igen szép szövegű és dallamu játékok voltak. Ugy próbálok segíteni, hogy most már a szülőket kérem fel, hogy tanítsák meg gyerekeiket azokra a játékokra, amelyeket ők játszottak gyermekkorukban. Persze más lenne a dolog, ha nem így, hanem nemzedékről, nemzedékre a gyermekek egymásnak adnák át szokásaikat.

Sok minden változott a legutóbbi évek alatt a gyermekek életmódjában is. Eltűnt az ő gondtalan gyermekségük is. Kezdődött ott, hogy a háboru után sok gyermek árva maradt és apjuk nem lévén, csakhamar meg kellett ismerkedni a kemény munkával, az étellel és ez kedélyükön is nyomot hagyott.

A tanulmányi anyag sokkal nagyobb lett.

Szennán időrendi változás is állt be az oktatásban. Pályám kezdetén, de legalább lo évig úgy tanítottunk, délelőtt 8-12-ig, délután pedig 2-4-ig. Tanítottam I-VI. osztályt. Reggel 3/4 8-kor kor reggeli istentiszteletre kellett menni a tanulóknak. Ez azt jelenti, hogy jóval előbb eljöttek iskolába a jelzett idő előtt és játszással töltötték az időt. Tavasszal már 1/2 7 előtt eljöttek és játszottak. Délben hazamentek ebédelni, de utána azonnal jöttek vissza játszani. Azután a vasárnap délelőtt volt kedves alkalmuk a játszásra. Délelőtt 3/4 11 órakor indultak templomba. Itt is, mint tanítás előtt legalább másfél órával előbb eljöttek. Mivel ünneplő ruhában jöttek, inkább a lányok mondókás, karikázó játékaik voltak divatban. De fáradhatatlanok voltak, igen szerették a sokféle játékaikat.

Akkor nem pleckáztak. /pénzdobálós játék./ Ha a fiúk nem vettek részt a játékban, elnézték a lányok körtáncait.

Most nem játszanak a gyerekek. Ha előbb eljönnek is, mint 8 óra, a nevelő is igyekszik a rendelkezésre álló néhány percet kihasználni házfeladat ellenőrzésre, helyesírási gyakorlatra, szóval

mindenre, ami a tanítási eredmény szolgálatába áll. Vasárnap nem jelennek meg a gyerekek az iskolában. Az uttörőmozgalom próbálta a vasárnap délelőttiakat mozilátogatással, vasárnapi szórakoztatással tölteni az időt. A tanulók már maguk néztek szórakozás után, barátaikkal egymás házában játszottak.

A házaknál folytatódó játékok tér és létszám hiányában sem teszik lehetővé a régi gyermekjátékok játszását.

Az uttörőmozgalom próbálkozott egyes helyeken a magyar lelkieltől teljesen idegen nyelvű és formájú gyermekjátékokkal, itt is folyt az egyszerű kopirozás /nyeta voda, nyeta só/. Azt hiszem így kezdődött az egyik, de ezek még a kérésnél is rövidebb életűek voltak.

Ma is élő játékok.

A sánta bébic.

Szereplők:

Ruhák, lány, asszony, bébic. /A ruhák lányok lesznek. /

Elmondja: Salamon Gyöngyi és Zsobrák B. Margit.

Sorba áll pl. 10 leány. A lányok közé beáll az asszony leánya.

Az asszony számolja a ruhákat tizesével, a lányát is beleszámolja.

Aztán a lány kilép a sorból, az asszony azt mondja:

"Lányom, ha ebből egy is elveszik, nagyok megverlek!"

Az asszony elmegy kapálni, utána jön a bébic, egy lábon, kezét fognak a lánnyal.

Bébic: Jó napot! Jó napot!

Lány: Jónapot! /kérdézi/ Honnan jön?

Bébic: A memyországból!

Leány: Mi a neve?

Bébic: Szellő.

Lány: Mit akar?

Bébic: Ruhákat akarok venni.

Lány: Tessék csak választani.

Bébic: /válogat/ Ez retkes, ez piszkos, ez tetüs, ez nagyon öreges, ez nagyon fehér, ez nagyon rongyos, nagyon foltos, ez nagyon cifra, ez nagyon sáros, ez nagyon fekete. /Mindenféle nevet lehet mondani./

Bébic: /mondja a lánymak: Várja a szeretője! /ezzel elszalad egy ruhával/. Jön az asszony. Megszámolja a ruhákat, észreveszi, hogy egy hiányzik, mert elvitte a bébic./

Asszony: Hol a többi lányom?

Lány: Elment a hid alá tojni.

/ Az asszony kergeti a lányt, hogy elverje. A lány gyorsan beszalad a ruhák közé, az asszony ott már nem verheti meg. Az asszony újra megsámolja a ruhákat és elmegy./ Ez addig mindig így megy, ameddig a ruhák mind el nem fogynak. A Bébic minden ruhát elhord magához. Az asszony utoljára elfogja a lányt és megveri.

A ruhák elbujtatják a bébicet a hátuk mögé, a ruhák tapsolnak.

Asszony és leány: Mi csörög a padláson?

Ruhák: Öreganyám diót tör.

Asszony és lány: Adjanak egy zsákkal!

Ruhák: Nekünk is csak annyi van!

Asszony és lány: Csak egy szemet!

Ruhák: Nekünk is csak annyiba van!

Asszony és lány: Csak egy zsumát!

Ruhák: Nekünk is csak annyiba van!

Asszony és lány: /kérdzik a ruháktól / Nem láttatok elmenni erre egy meszes kocsi?

Ruhák: Láttunk bizony!

Asszony és lány: Hány méterre?

Ruhák: 50 méterre.

Az asszony és lány elmennek és leszámolják lépésekkel.

Asszony és lány: Erre voltunk, erre sincs!

A ruhák mondhatnak akárhány métert.

Végül a bébic kiszalad a ruhák háta mögült.

Elfogja az asszony és a lány a bébicet.

A ruhák összecsuksják a kezüket. Ha az asszony és lány szét tudják nyitni, akkor megismerik, hogy az a ruha az övük volt.

Ha nem tudják, akkor a bébicé a ruhák.

Ezzel kezdődik előlről a játék.

Nyuszi ül a fübe..

Egy kört alakítanak a lányok. A kör közepén guggolva alszik egy

leány.

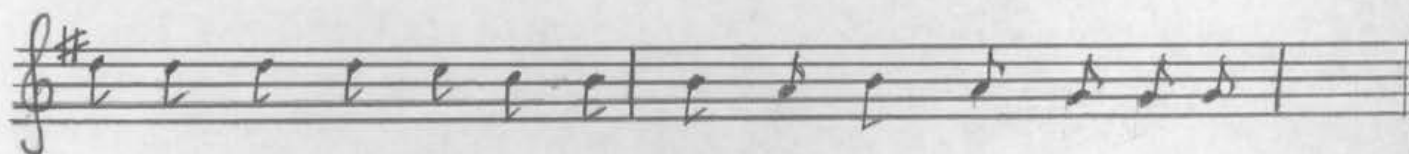
Lányok: /énekelnek/: Nyuszi ül a fűbe,
Alva szundikálva,
Nyuszi talán beteg vagy, hogy már nem is
ugorhatsz.

Nyuszi hopp, nyuszi hopp! Nyuszi egyet megfogott
/ Amelyik lányt megfogta a körbelévő nyuszi,
az lesz a körbe a nyuszi./
Ezzel újra kezdődik a játék.

Dallama:

Nyu-szi ül a fű-ben, Al - va, szun - di - kál - va

Nyu - szi, ta - lán be - teg vagy, Hogy már nem is u gorhatsz

Nyu szi hopp, nyu szi hopp! Nyu szi egyet megfogott!

Beültettem kiskertemet a tavasszal.....

Pl. 4 pár lány lesz. Kört alakítanak.

Minden pár lány előtt egy lány guggol, ez lesz a virág. A körön
kívül megy egy lány, ez lesz a vásárló.

Lányok énekelnek: Beültettem kiskertemet a tavasszal,
Rózsa, szekfő, majoránna, rezetával,
Ha kinyílnak egyenként,
Majd eladom egyenként,
A vásárba.

Amikor ezt éneklük a lányok, akkor a vásárló odamegy egy lányhoz
amelyik előtt a párja guggol.

Vásárló: /énekel/ Én megveszem virágodat, ha eladod,
Ha az árát Te Magad is nem sokallod!
Eladó: /éneklí/ Vörsönfutás az ára, fussunk kettőt utána,
De most mindjárt! /vörsön= verseny/

/Eladó és vevő ellenkező irányban szaladnak a kör körül. /
Amelyik kétszer megfogja a virágot, az lesz a virág. / Az eladó
mondhat akárhány számot, annyiszor szaladnak.
Ezután újra kezdődik a játék.

Beültettem kiskertemet.

Be ül - tet - tem kis ker te met a ta - vasz - szal
Ró - zsa, szek - fü ma - jo - rán - na re - ze - tá - val

Ha ki - nyil - nak e - gyen kőnt, Majd el - a - dom e - gyen kőnt, A vásáron

Én megveszem virágodat, Ha eladod
Ha az árát Te magad is nem sokallod.
Vörsönfutás az ára, Fussun egyet utána,
De most mindjárt

Ej, méz, méz .....Gyermekjáték.

/ A lányok kört alakítanak kézenfogva. Lassan mennek körbe. A kör
közepén áll egy lány, ez lesz a boszorkány. A körön kívül is megy
egy leány körbe. A lányok körbe mennek és énekelnek/.

Ej méz, méz, termett méz,
Termett méznek áldottsága, lehullott virága,
Ez az áldott bor, De mindenre foly,
Ha jót iszom belőle, a torkomra foly.

/A körön belül levő boszorkány azt mondja: /

Mit kerülöd, mit fordulod az én házam táját?

A körön kívül levő boszorkány mondja:

Nem kerülöm, nem fordulom a te házad táját, El akarom venni a legszebbik lányát.

/A boszorkány mondja: / Az én lányom nem eladó, kiskertjébe bezárandó! Se kijár, se bejár, az én hirem neki jár.

/ A körön kívül levő lány mondja:/ A kendő lányam ilyen bögyös, ilyen högyös / ezt mutogatják/, kezem alá ne kerüljön, kicsukatom, becsukatom, gangos kertbe bezáratom, csuki ki!

/ A körön kívül levő lány, ahogy mondja, úgy mutogat befelé a boszorkánynak. A körön kívül levő lány, mikor mondja, hogy csuki ki, akkor megcsap egy leányt és magával viszi. /

Ez addig meg így, ameddig el nem fogynak a lányok. Mikor a lányok elfogynak, akkor a körön kívül a boszorkányt is megveszi./

Azt mondja a boszorkány: Mit kerülöd, mit fordulod az én házam táját?

Lány: Nem kerülöm, nem fordulom a te házad táját, el akarom venni a vén boszorkányt!

Boszorkány: A vén banya nem eladó, kis kertjébe bezárandó!

Se kijár, se bejár, az én hirem neki jár!

/ A körön kívül levő lányok mondják: A vén banya ilyen bögyös, ilyen högyös, kezem alá ne kerüljön, kicsukatom, becsukatom, gangos kertbe bezárandó! Csuki ki!/ Elviszik a vén banyát is.

Ezzel előlről kezdődik a játék.

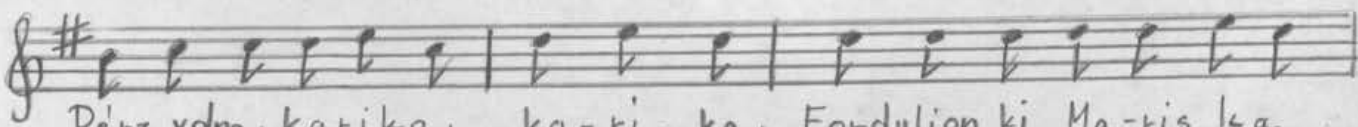
Lánc, lánc, eszterlánc ,,,,,,.....

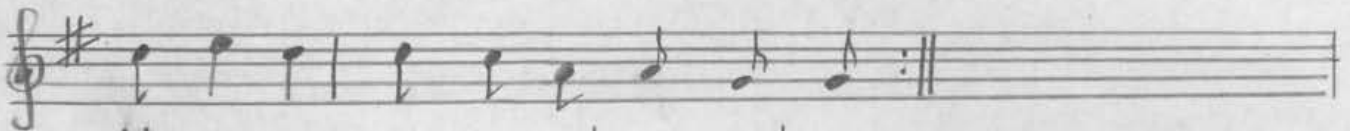
Lánc, lánc Eszter - lánc esz - ter lán - ci cérna, Cérna volna

selyem volna, Mégis ki - for - dul - na

Pérez volna, karika, ka - ri - ka, Forduljon ki Ma - kis ka

Mariska, Mariska-hak lánya.

A lányok körbeállnak és körbemennek. A körön kívül lévő lány is megy körbe. A lányok énekelnek: Lánc, lánc, Eszterlánc, eszterlánci cérna.

Cérna volna, selyem volna, mégis kifordulna.

Pérez vona, karika, karika, forduljon ki Mariska, Mariska, Mariskának lánc. / Ezt körön kívül lévő lány éneklí/

Amelyik lányt a nevéen szólítja, az fordul ki.

Mikor kifordul mindenki, akkor újra befelé fordulnak.

Igy megy tovább.

Róka megy a ripába! Gyermekjáték. ✓

/ A lányok sorbaállnak, leghátul a vén banya. Egy leány megy a soron körbe, és azt mondja:/

Róka megy a ripába, ripába,

Pipát visz a szájába,

Öreganyám, van-e aladó lánya?

Vén banya: Van!

Lány mondja egy lánynak, amelyiket leghátul kiszólít:

Nézz az égre, köpj a földre,

Hármat fordulj, ne nevéss!

Ha a lány elneveti magát, akkor ördög.

Ha nem neveti el magát, akkor angyal és külön helyre állítja.

Ez így megy addig, míg mind el nem fogy.

Mikor mind elfogynak, akkor aki körbement, az minden lány aj-

kát megcsiklandozza, ha nevet, akkor ördög, ha nem nevet, akkor angyal.

Ezután előlről kezdődik a játék.

Bujj, bujj, zöldág! Gyerekjáték.

Bujj, bujj zöld ág, zöld leve - lecs - ke, Nyitva van az
aranykapu, Csak bujja - tok rajta,
Nyisd ki ró - zsám, ka - pu - dat, ka pu dat, Hadd kerüljem
Váradat, váradat Szita, szita péntek Dob - szer - da
Szerdem csütörtök

Ujesztendei köszöntő.

Ujesztendő, vigság szerző,
Most kezd ujulni.
Ujuláskor vig örömmel,
Szokták hirdetni.
Hirdeti már a Messiás,
Eljöttek lenni.
Legyetek a Nagy Istennek,
Igaz hivei.
Alsó kéklő, felső széplő,
dicsérd Uradat!
Urad áldjon,
Menny, föld, tenger,
Te megtartódat.
Megtartónak hiszünk, vallunk
Mondj hozsánnákat!

Hozsánnák Neked Ur Jézus, Mondj vig napokat!
Bő buzával, békességgel, Látogasd őket,

Hogy éljenek békeességben, Bőesztendőkben!

Boldog ujévet kívánok!

Ez egy ősrégi dallam és szöveg. Hajnalban szoktak jönni mindig ezzel a köszöntővel a köszöntők. Több száz esztendő's dallam és szöveg ez az ősi ének.

Uj esztendei köszöntő.

Uj esz-ten-dő, vig-ság szer-ző, Most kezd ujulni, Uj u lás kor
vig ö-röm-mel, Szok-ták hir-detni, Hir-de-ti már
a Messi á's eljöttek len-ni Le-gye-teka
Nagy Is-ten-nek, I-gaz-hi-ve-i.

Más variációja ez az éneknek:

Ujesztendő, vigság szerző,
Most kezd ujulni,
Ujulással, vig örömmel,
Most kezd hirdetni.
Hirdeti már a Messiás,
Eljöttek lenni,
Legyetek a Nagy Istennek,
Áldott hivei.
Alsó kékén, felső szépén,
Dicsérd Uradat,

Urad áldja, a Nagy Urat,
Te Megtartódat, Te Megtartódat.
Mondj hozsánnákat, mondj hozsánnákat.
Néked Ur Jézus, Dicső Krisztus,
Kedveld népedet, bő buzával, békességgel,
Látogasd őket. Hajtsad hozzád, szent életre,
Az ő szívüket, Hogy érhessünk jövőndőket,
Uj esztendőket, Bő esztendőket!

Hushagyókeddi népszokások.

Hushagyókedd estét már alig vártuk, hogy felöltözhesünk maszkba. Ezekben a fura öltözékekben aztán elmentünk a faluba igen sok házhoz. El kezdtünk énekelni. Ahol kicsik voltak, nagyon féltek tőlünk.

Szoktunk kapni pénzt.

Vittünk magunkkal pálcát és aki bántott bennünket, elvertük a kezét.

Maszka: mindenféle rossz ruha, kiforgatjuk a ruhánkat, mondják magyarázatképpen.

Nyársdugás. ✓

Igy beszéli el egy nyársdugó:

Ha megtudjuk, hogy valaki disznót vág, akkor elmegyünk este nyársat dugni hozzá.

Nappal megírjuk a nyársverset és előkészítjük a nyársat. Érdekes ez a nyárs. Nyárs, valami helyes fa, amelynek a végére lehet tüzni valamit. Majd alább szemléltetem rajzban is.

A nyársvers is ilyen szuró, bökő vers. Az az érdekessége, hogy noha sérteget, mégis azzal a kimondott céllal iródik, hogy gazda adjon valamit a nyársveszőre. Hurkát /itt csurkának is mondják /, pecsenyét, tésztát szoktak a nyársra feltüzni.

Folytatja adataközlőm a következőképpen:

Alig várjuk, hogy este legyen. Amikor este van, kb. 8 óra tájban, legalább négyen elmegyünk nyársat dugni.

Amikor odaérünk az ajtóhoz, persze gondosan vigyázva arra, hogy

észre ne vegyenek bennünket, óvatosan kinyitjuk az ajtót és bedugjuk a résen a nyársat. Persze a vers rajtavan a fán. Mi aztán elszaladunk az utcára, mert nagy szégyen volna, ha elfognának és bevinnének a szobába. Csak a szabadban jó a nyársdugás-kor kapott étel. Mikor elolvassuk a nyársverset, melyben a ház minden tagjáról írnak valamit, valami jó vaskosat, akkor a nyársra a bedobott faágra szoktak felszurkálni egyet-mást a jó disznótoros készítmények közül és kiteszik a pitvarra. A nyársdugók értejönnek és elviszik. Szoktak tányérba is tenni ennivalót, pogácsát, húst, bürkét, hurkát, néha még levelet is tesznek ki. Ezeket a nyársdugók elosztják egymásközött és elmennek haza.

Ilyen a nyárs:

Egy nyársverset közlök.

Jóestét kívánok a házigazdának, a házában összegyűlt minden rokonának.

Ugy hallottam disznót öltek, hurkát, kolbászt jól töltöttek.

Arma kérem a házigazdát, hogy a nyársamat jól megrakják.

Kedves disznótoros gyülekezet!

A hollók szedjék ki a szömötöket!

A házigazdának nem kívánom kárát,

A pintös üveg törje fel a száját /pintes üveg 1 1/2 l-es üveg/.

Aki mögölte a kocát,

F .....végig az alsai utcát.

Örzsé néni, magának az Isten adjon olyan magzatot,,
Aki jövőre kiveri az ablakot.
Jóska bácsit vigyék fel az angyalok a mennybe,
Dobják le a deregényi rétbe!
Miska bácsi fekete pipája,
Tegye a nyársdugók szájába!
Öreg Örzsé néni, magának nem kívánom kárát,
Fehér gyóccsal kössék fel az állát.
Kálmán állj fel a tökre,
Te leszel a világ legnagyobb ökre!
Akire nem irtam, ne érezze sértve magát,
Tegyen olyan lótást-futást, hogy jövő ilyenkorig ne találják meg
egymást.
Jó étvágyat kívánunk!

Korbáncsolás. /Korbácsolás / ✓

Korbáncsolni aprószentek napján, december 28.-án szokás. A korbáncsolót aprószentek előtt való nap fonják füzfavesszőből. Másnap hajnalban, amikor kezdenek felkelni az emberek, akkor járnak a korbáncsolók.

Odamennek egy gazda ajtajához és bekiabálnak: "Szabad-e korbáncsolni?" Ha a gazda azt mondja: Szabad! akkor bemennek a korbáncsolók és el kezdik ütni a gazdát. Amíg ütik, a következő szöveget mondják:

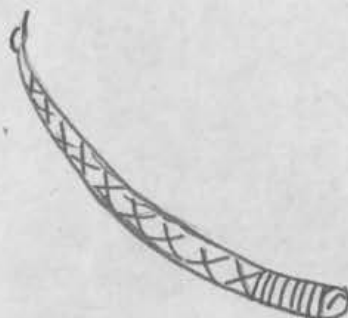
Friss legyen, egészséges legyen, dolgos legyen,
Jó borivó legyen, Borért küldik, vizért menjen,
Vizért küldik, borért menjen. Beteges ne legyen,
Hanem friss, egészséges legyen!

Amikor a gazdát megkorbácsolták, akkor a feleségét kezdik ütni: Ezt mondogatják:

Friss legyen, jó dolgos legyen,
Jó sütő-főző legyen, jó szűő-fonó legyen, /szövő-fonó/
Beteges ne legyen, porzsávás ne legyen,
Keléses ne legyen, egészséges legyen!
Igy megkorbácsolják a család minden egyes tagját.

Amikor megkorbáncsoltak mindenkit, akkor a gazda vagy a gazdaszony pénzt ad a korbáncsolóknak és akkor azok ámennek.

Korbáncs rajza:

Husvét másnapi ajándékosztás.

Husvét másnapján, délután a keresztszülők el szoktak vinni a templomba egy konyharuha almát, egy konyharuha himestojást. Mikor vége az istentiszteletnek, akkor a keresztszülők elviszik a tojást és az almát a keresztgyerekeknek.

Szoktak ilyenkor más ajándékot is venni: ruhát, babát, stb. és elbeszélgetnek. Megkinálják otthon süteménnyel, kaláccsal, kuglóffal, no meg előbb sonkával is.

Hogyan készítik a himestojást?

Veszünk nyers tojást és meghimezzük felolvasztott viasszal. Teszünk lábasba vöröshagymahéjat és megfőzzük. Gicával himezzük. Annak a levébe tegyük a himestojásokat. Addig nem kell beletenni, míg a tojásokra rá nem szárad a viasz.

Mikor megfőn /megfő/ a tojás, bele kell rakni hideg vízbe. Azért kell belerakni hideg vízbe, hogy hűljön le és a héjától váljon el. Később kivesszük a tojásokat és kivisszük őket a szobába!

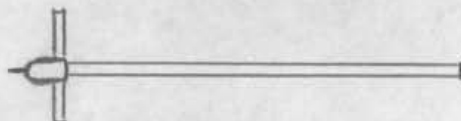
Elmondta: Zsobrák Boros Margit és Salamon Gyöngyi.

Milyen a gica?

Elmondja: Rudán Bözsi.

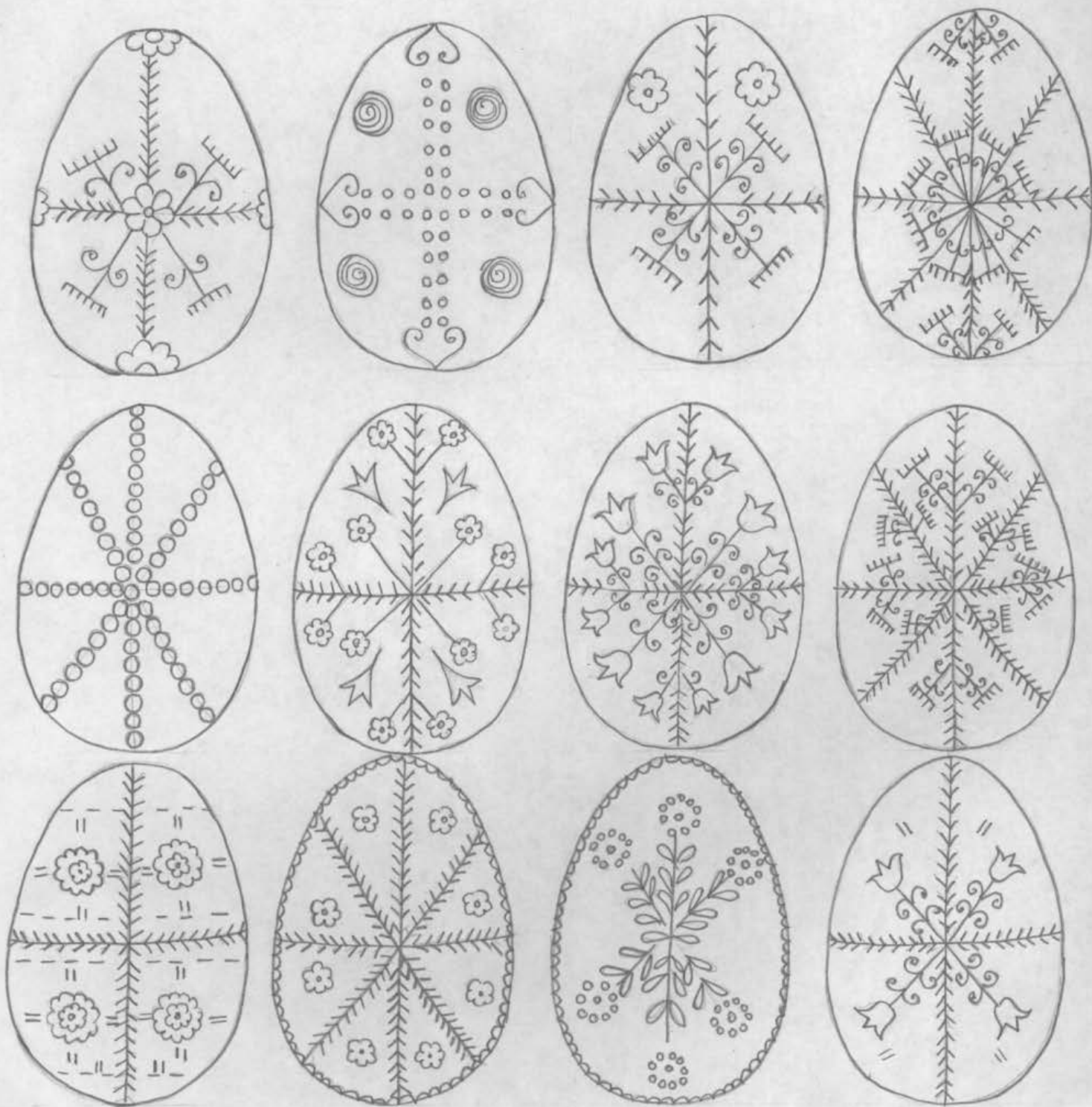
A gica: egy 10 cm hosszú vékony fa, és arra keresztire kb. 3 cm. kis fát tesznek. A 10 cm-est kilyukasztják a végénél kicsit feljebb és abba beledugják a 3 cm-es kis fát.

Ilyen a gica:

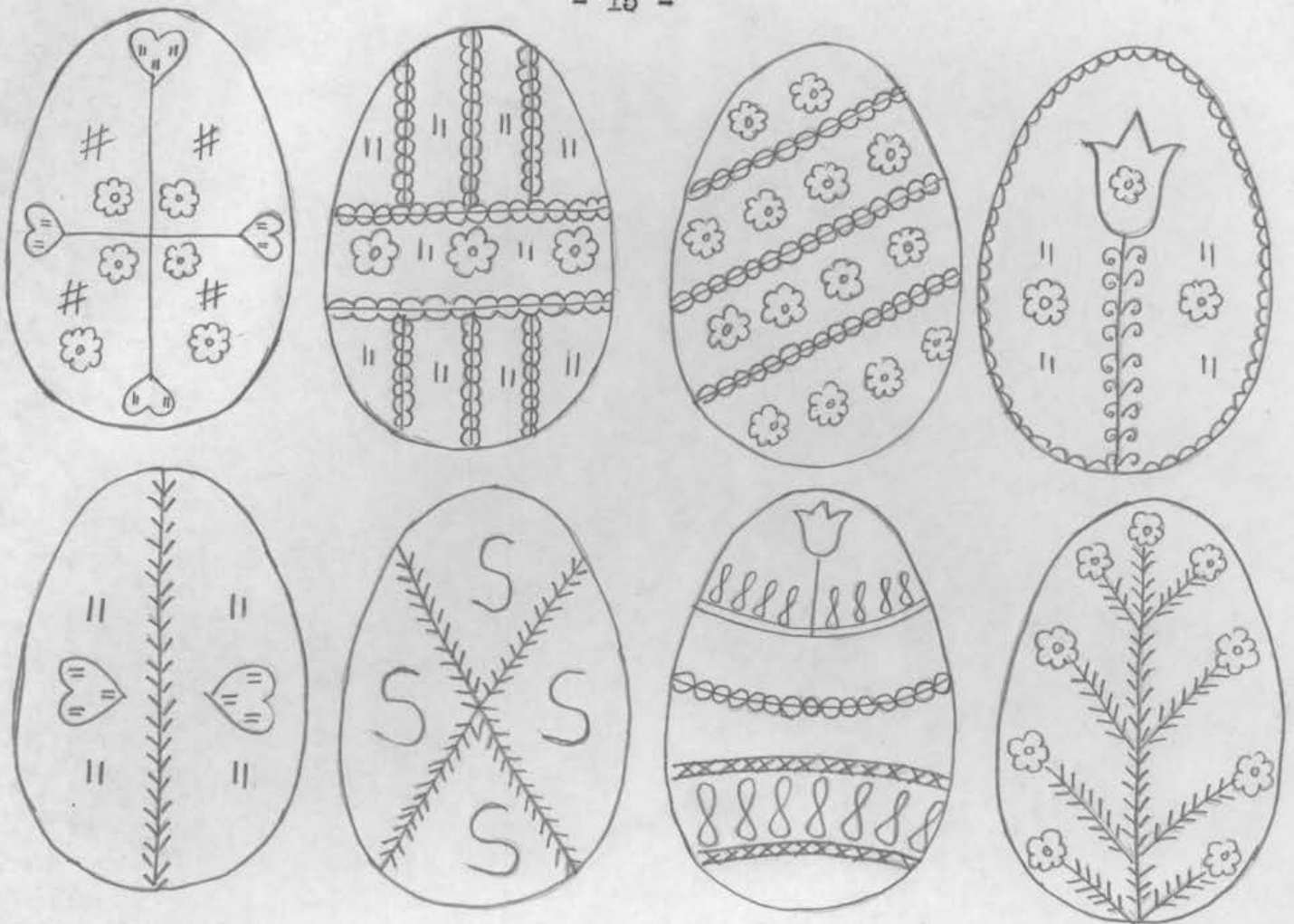

A gicát bele szokták mártani a viaszba és tetszés szerint himez-
nek tojást.

Himzett tojásminták:

Lucanapi kotyolás ✓

Kotyolni azért szoktak, hogy sok csibe legyen, jó tojók legyenek a tyukok és jól meghizzon a disznó.

Lucanap hajnalán szokás menni kotyolni. A kotyolás úgy történik, hogy a kotyolók bemennek egy gazda udvarába és onnét választanak egy fát, tehát jó nagyot, amelyre rá lehet ülni.

Akkor odamennek az ajtóba és bekiáltanak: "Szabad-e kotyolni?" Ha a gazda azt mondja: Szabad! akkor bemennek a kotyolók és ráülnek arra a fára, amit a gazda udvaráról hoztak.

Amikor ráültek, akkor el kezdik mondani a következő szöveget:

Kity-koty! Kity-koty! Gelegonya kettő, az én tököm is kettő.
Kity-koty! Kity-koty! Kendteknek annyi csibéjük, zсібájuk legyen, mint az égen a csillag, földön a fűszál!
Kity-koty! Kity-koty! Kendtek lányának akkora csöcse legyen, mint a bugyogóskorsó!

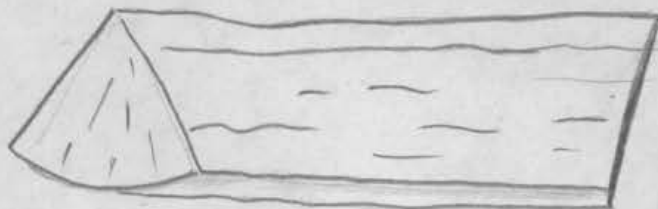
Kity-koty! kity-koty! Kendtek lányának a s.....n ugy jöjjön
a f ...g, mint a kemence száján a füst!

Kity-koty! kity kity-koty! Kendtek dísznajának akkora szaloná-
ja legyen, mint az ajtó, akkora orja legyen, mint a mesterge-
renda.

Kity-koty! kity-koty: Gelegonya kettő, bika kettő.

Kitty-kotty! kitty-kotty!

Amikor ezt elmondják, akkor a háziasszony kukoricát szór rá-
juk, hogy jó evők legyenek a csibék. A fát, amelyen a kityolók
ültek, bedobják a tyukólba, hogy jó tojók legyenek a tyukok.
Utána a gazdaasszony megajándékozza őket, akkor elmennek a ko-
tyolók.

ilyen fahasábon ülnek

1018

Gy. dr. Fekete László

Szemén

A nép humora, találós kérdések

A szeméi nép igen szeret viccelődni, élcelődni. Szívesen beugratják azt, akit lehet. Tréfáik sokszor vaskosak, de erre az a mentségük, hogy a csunyát nem lehet szépen mondani.

Most elmondok néhányat M. Ilona néni találós kérdéseiből. Csak úgy dőlt belőle. Sokszor a válasz nem leányfüleknek való, de azért nekem le kell írni a választ úgy, ahogy ő mondta, meg azért is, mert hiszen éppen az a csattanója a feltett kérdéseknek.

Kérdés: Part a Dömötörke, kinn fityeg a lödörgője. Mi az?

Szóló.

Milyen lány van legtöbb az erdőben?

Csollány.

Mi a különbség a vőlegény és a pék között?

A pék lágyan töszí be, keményen vöszí ki,
a vőlegény keményen töszí be, lágyan vöszí ki.

Mikor a szeméi malom megkészült, bent volt már minden alkatrésze, mi nélkül nem tudott örletni?

Nesz nélkül.

Ágazik, bogazik, de sohasem virágzik?

Folóviz./folyóviz/

Hol termött mög a legelső tők?

Noé bárkája tetején.

Hol ült föl Jézus a szamár hátára?

Bakháton. /Magyarázat: Ilona néni így mondja: a kocsitton van a parasztja az utnak, az a bakhát./

Mire esik a nyul, ha meglövik?

Szőrire.

Mi teröm embörnek a maga farkán?

Retök.

Miben különböz a menyasszony a sörös üvegtül?

A sörös üvegöt fölül dugják, a menyasszonyt mög alul dugják be.

Alattam is ösznek, fölöttem is ösznek, én is öszöm, engöm is öszenek?

Hát ezt valóban nehéz volna eltalálni. Így magyarázza Ilona néni. Szoptató asszony mos az árokban. Feje fő-

lött van egy cserősnyefa, alatta mög kigyó öszi a békát a vízben. A kisgyerök szopta az édesanyját, az asszony meg szömözgette a cserősnyét a fáról.

Milyen kutban fordul meg a kocsi?

Kadarkutban.

Milyen ló a legtüzesebb?

Vasaló.

Hanyatt fektetik, nyershussal böködik?

Asszony dagaszt a teknőben. Teknő fekszik, az asszony kezével dagaszt.

Szerelmemön ülök, szerelmemből eszem, ó te édes szerelmem, lánggal égöl előttem?

No, ezt sem lehetne egykönnyen eltalálni. Ilona néni megfejtése: A rablók megölték egy embört. A feleségit möghagyták, nem ölték meg. Azt mondták az asszonynak, ha nem öszik az ura husából, ő is úgy jár, mint az ura. Sütötték nyárson a husát, a zsír belecsöpögött a parázsba, égött lánggal / ó te édes szerelmem, égöl előttem./

Kinek voltam lánya, annak lettem anyja, szeret engem az én fiam, az én anyámnak az ura?

Ez sem a legkönnyebb. Megfejtés: A lánynak elzárták az édesapját börtönbe. A lány szoptatós volt, aztán mikor odament az édesapjához, mögszoptatta a rostélon köröszkül. Szerette az édesapja, azért mondta: szeret éngöm az én fiam, az én anyámnak az ura. Fia: mert szoptatta. / Azért kellett szoptatni, mert nem kapott enni a börtönben./

Hol kiáltott először a számár?

Noé bárkája előtt.

Szennai határnak hány nyelve van?

Hat. / hat ár/

Mi mögy be fejjel alá a templomba? /hogy a feje alul van/

Jancsiszög.

Három hangya hogyan mögy föl a fára?

Páratlanul.

Milyen hang mögy föl legelőbb a templomba?

Kujcschang, /kulcschang/

amikor nyitják ki a templomajtót.

Mikor ezt a templomot csinálták, a kőműves hova tötte legelőbb az első téglát?

Elejbe. /maga elé./

Milyen pipából pipáltak legelőbb?

Ujból.

Lábom a lábad között, vájkálok a szőrök között?

Rokka, mikor fon az asszony.

Mikor habzik az asszony lábaköze?

Mikor fej.

Öreganyám terpeszködik, öregapám beleereszködik. Mi az ?

Csigáskut. /Gémes kut./

Hol mögy össze legtöbb kocsi?

Nyujtón.

Miért monyasolik meg a tikokat? / Miért tojózzák meg a tyukokat?/

Mert nincs ablak valagukon. /Nincs ablak a fenekükön/.

A tyuktojás egyik vége gömbölyű, a másik vége högyös, melyik vége jön ki elől?

Mindegyik hátul jön ki.

Mikor van az ember fülig adósságban?

Ha adósságra veszi meg a sapkát és ráhuzza a fülére.

Mi volt a legelső folyóvíz neve?

Pishon.

Ki hozta ki a piros pamukot az anyjából?

Zerákh.

Milyen szentnek kóc a farka?

A harangkötélé.

A mi udvarunkban van egy fa. Hány levele van annak?

Ahány szára.

Más gyűjtésű találós kérdések.

Engem, téged levágtak, engem rád akasztottak, én is élek, te is élsz, könnyen magadénak tész?

Gyümölcsfaoltás.

Hány öltés kell egy jól megvarrt inghez?

Egy se.

Két tyuk hány pár?

Egy se, mert 1 tyuk és 1 kakas az 1 pár

A feje lefelé áll, a szára meg fölfelé. Mi az?

Hagyma.

Uton megyen módika, magát módikálja, fekete bársony nyakken-
dője, piros papucskája?

A réce /kasza/

Uton megy döndöle, kendert visz a hátán; nem sajnálnám dön-
dölét, megnyujtanám kenderét?

A birka.

Mi az, ami az ágyában sohasem nyugszik?

A folyóviz.

Hasam a hasadon, botom a likadon?

A hordó, az ember, meg a
hébér.

Egyenesebb a nádszálnál, magasabb a toronynál?

Eső.

Kis vas huzza, tompa tolja, fehér egér fut utána?

Tü, gyüszü, cérna.

Milyen kör fényes?

Tükör.

Milyen kör nem karikós? /kerek/

Az ökör

Milyen fa nélkül nincsen erdő?

Szélső fa nélkül.

Minek fut a nyul a hegynek?

Mert alatta nem tud elbujni.

Mikor legnehezebb az ökör?

Amikor a lábomra lép.

Mi megy át a vizen száraz lábbal?

A hang.

Hegyen, völgyön táncot jár, hazaviszik szegen áll?

Kasza.

Milyen só nem olvad el a vízben?

Ásó.

Melyik hónapban születik legtöbb zsidógyerek?

A kilencedikbe.

Pénteken párol, mikor mos?

A vasfazék fenéke.

Ugyanis a kérdést így is lehet érteni. Mi kormos? Erre már jó a felelet!

Kék mezőben szép ezüstnyáj legelész,
Közöttük egy fényes pásztor heverész.
Nappal akármerre nézem, keresem,
Nem találok rájuk sohasem?

A hold, meg a csillagok.

Vas a feje, fa a lába?

A kalapács.

Fönn fán fityakos, alul várja szőrös?

A disznó, meg a makk.

Melyik fa a legbüdösebb?

A kofa /mikor fingózik, mondja Ilon
néni./

Erdőn terem, réten hizik, minden házmál pofonverik.

A szita.

A magyar nép kedveli a meséket. Kedvelik a gyermekek, de felnőtt ember is szívesen hallgatja, különösen az olyan meséket, amelyekben a főszereplő furfangos ember, tuljár mások eszén.

Az alábbiakban adom községünkben szokásos meséket. Ezt nagyszülők, öregemberek mesélték el a gyerekeiknek.

Szegény ember, szegény asszony.

Élt egyszer egy szegény ember és egy szegény asszony. Volt egy tehenük. Az asszony kiment minden este az istállóba fejni. Egyszer amint kimegy, látja ám, hogy valami fehérség feji a tehenet. Az asszony bement a szobába az uráért, hogy jöjjön ki ő is, nézze meg, mi feji a tehenüket?

Kiment az ember, hát látja ám, hogy egy boszorkány feji a tehenüket! Az asszony meg az ember kimentek. Óvatosan betették az ajtót. Mikor újra kimentek, eltűnt a boszorkány.

Zóka D. János meséje.

Datinya bátyám szobája. /Egyik szennai ember neve: Jakab József datinya. A melléknév eredete ismeretlen./

Egyszer, mikor a Datinya bátyám lefeküdt, hallja ám, hogy a stelázsín, /pohárszéken/ valami csörög. Felkelt és odament megnézni, hogy mi csörög a stelázsira. Tudta ő, hogy a stelázsira bádogtányérba 4 szem diót tett. Éjfél tájban elkezdett a 4 szem dió csörögni. Meggyújtotta a lámpát, akkor a dió nem csörög. Elfújta a lámpát, akkor megint csörögni kezdett a dió. Erre nagyon megharagudott a Datinya bátyám, és kidobta a 4 szem diót. Aztán nem csörgött a dió, nem jelentek meg a boszorkányok.

Mike Eszti mesélte.

A boszorkányok meg a láda.

Egyszer, mikor a Mike Sándor bátyámék lefeküdtek a ládán nagyon kezdtek a boszorkányok dűnnyögni. A felesége aludt, s a boszorkányok egyre dűnnyögtek. Az egyik boszorkány azt mondja: De jóízűen alszanak! Erre Mike Sándorné azt felelte, én aludtam, de ti nem! Mikor elaludtak, a boszorkányok megint dűnnyögtek. Nagyon megharagudtak Mike Sándorék. Felesége fogta a sodrófát, közéjük vágta. Azóta nem jelentek meg a boszorkányok!

Patkó Bandi Szennán, a szennai korcsmában.

Patkó Bandi somogyi származású betyár volt. Egy szépfekvésű, erdőkkel körülvett falu volt, ahol született. Vásárosbécnek hívják azt a falut, ahol született. Valóban tartanak ott vásárokat is, és mondhatni, csak olyankor látogatják sokan ezt a falut; különben, ahogy szokták mondani: Isten háta mögött van. Ma sincs kövesútja, sem vasútja. Az állomástól 15 kilométerre van. Hát még Patkó Bandi idejében! Körülötte erdő, mindenütt erdő, le egészen Szigetvárig, fel egészen Kaposvárig. El lehetett rejtőzni benne.

Egy alkalommal, egy őszi este, Szennába látogatott el a legényeivel. Ingben, gatyában, de lóháton látogatott el ide! Patkó bement a kocsmába legényeivel.

Mint aféle vezér, megtette a biztonsági intézkedéseket. Felállította embereit a falu különböző részén és fegyverrel vigyáztak, míg a betyár a korcsmában járt.

A korcsma nem volt üres. Néhány szennai gazda időgált az asztaloknál. Nem tudták, kit tiszteljenek az újonnan érkezettben, akinek az öltözéke olyan volt, mint az övéké. Ők is borjuszájú, kivarrott, asszonyszótte ingben, varkocsos, hosszú hajjal voltak. Az ingük, mint mondottam, kivarrott volt, színes inggombokkal, aztán "szélös" gatyában üldögéltek, amelynek sok ráncos redője volt.

A vendég ráparancsolt a korcsmárosra, hogy hozzon bort! A korcsmáros zsidó ember volt, valami Zór /Sohr/ nevű. Azt kérdezi: "Ki fizeti?" De a betyár ráordított, hogy hozza azonnal, ha kedves az élete! "Én vagyok Patkó Bandi!" - kiáltotta.

Ezt mindjárt megértette a korcsmáros, gyorsan szedte a lábát. A betyár egyik legénye vele ment a pincébe. Ott aztán gondoskodott róla, hogy a legjobb borból hozzanak.

Ivott Patkó Bandi, ittak a legényei is.

Amíg a korcsmáros lentjárt a pincében, megkérdezte Patkó Bandi a korcsma vendégeit: "Milyen ember ez a korcsmáros? "Nem zsarolja-e a szegény népet?"

Miután nem mondtak rosszat az emberek, a betyárok nem bántották a korcsmárost. Körülbelül 1 úrahosszat töltöttek a betyárok a korcsmában. Hordatták a bort a korcsmárossal maguknak és a korcsmában ivó embereknek. Hozta is a korcsmáros zokszó nélkül.

Később felállt Patkó Bandi és mondta a korcsmárosnak, hogy annak a bornak az árát ne merje kérni az emberektől, amit az ő jelenlétében vitt, adott az embereknek. Ugyis sokszor becsapta őket zsidó, hadd igyanak egyszer ingyen bort!

Aztán felkészülődtek. Persze nem fizettek. Bucsuzáskor kijelentette Patkó: "Aki egy órán belül eltávozik innen, halál fia!" Egy óra múlva hazamöhették, azt is elmondhatjátok, hogy itt jártam!" - mondta Patkó Bandi. Azzal jó éjszakát kívánva, kimentek a szobából. Odakint hamarosan lódobogás hallatszott, jelezve, hogy elmentek a betyárok. A fekete éjszakában csak a patkók csattogása hallatszott egy ideig, majd az is elenyészett.

Dr. Fekete László jegyezte le, Fekete József szennai gazda elbeszélése alapján.

Betyárélet, betyárromantika Szenna vidékén

Szenna körül hatalmas erdőségek vannak. Ma is több ezer hold van környékén. Ez az erdő lehuzódik egész Szigetvárig. A betyárvilágban keresve sem találtak a betyárok jobb buvóhelyet. Különösen nem a somogyi születésű betyárok, akik feltehetően úgy ismerték az erdőt, mint a tenyerüket. Hiszen a sűrű erdő eltakarta üldözőik elől, nyugalmat adott nekik, és élelemmel is ellátta. Nemcsak az erdei vadakra gondolok, hanem az erdő tisztásain az uradalmaknak nagy juhnyájuk legelt, nagy karámok voltak, ahonnan mindig kijárt egy kis bárányhus a betyároknak. Egyrészt jó szolgálattal fejében, másrészt pedig azért is, hogy jóban legyenek. Azt elveszett bárányokat bizonyára nem kötötték a földesurak orrára, nem jelentették nekik a fogyasztást. Telt az bőven a szaporulatból. A nép nem gondol elszörnyedve vissza a betyárookra. A szegény embereket nem bántották, de aki nem segített rajtuk, vagy ellenséges volt hozzájuk, azokhoz igen kegyetlenek voltak. Részvétet nem ismertek, hiszen üldözte őket a hatóság, őket sem kimélték. A mi vidékünkön legjobban ismerték Patkó Bandit, hiszen ő az erdő hazájában Vásárosbécen született. Elmondok egy pár történetet, amelyet róla beszélnek.

Az alábbi történetet Tomisa Ferencné idős szennai asszony mesélte el, aki az öregapjától hallotta Ulrik Adánytól, - ahogy ő mondja.

Az egyik történet a betyár bosszujáról szól.

Igy mondta el:

Eccő mönt két asszony Kaposba. A kistiloszi erdőn, Ropón möntek körösztil. Ahogy mönnek, eccő csak eléjük mén egy embör lobogós üngbe-gatyába.

Hová mönnek? - kérdözi tülik az idegöny.

Emögyünk Kaposba, asztán gyüvünk vissza, osztán mögyünk haza Kishárságyra. Jól van, mondta az idegöny embör. /idegöny=idegen/. Hát asztán nem félnek maguk? kérdezte az embör? Nem félnek, hogy valaki mögtámadja magukat?!

--Nem félünk! - mondták az asszonyok.

Az az embör Patkó Bandi vót. Persze, az asszonyok ezt nem tudták. Továbbra is tudakolja az embör: Hát attu a Patkó Banditu nem félnek?

Azt mondják erre az asszonyok: Attu az egytű tartunk /tartunk/ bizony, hátha a rosseb elő találja önni azt a Patkót, - csak attu az egytű félünk.

Hát annyira félnek attu a Patkótól? - kérdi az embör?

A rosseb ögye meg ahun van az a Patkó, a társaival együtt! mondták az asszonyok.

Erre az embör nem szólt semmit. Vött elő pénzt, aztán azt mondta az egyik asszonynak:

- Mönycske! - maga Kaposba mén, adok pénzt, hozzon érte gombostüt! Majd itt mögvárom magát. Avval az embör elmönt. Elmöntek a mönycskék is. Tényleg Kaposvárra möntek a dolguk után, aztán mikor elvégezték gyüttek hazafelé. Möghozták a gombostüt is, amire kérte őket az idegöny embör.

Ugyanazon a helön már várta őket az embör. De nem maga vót, hanem több társával együtt.

No, hoztak-e gombostüt mönycskék? - kérdezte az embör?

-- Hoztunk! - Mondták a mönycskék. Elő is vették a szöröncsétlenök és átadták az embörnek.

Az, amikor átvette, kérdezte tőlük; tudják-e ki vagyok? De nem is várta a feleletöt, hanem azt mondta nekik: "Én vagyok a Patkó Bandi, ezök mög itt a társaim".

Tudják, mit mondtak, amikor Kaposba möntek, rólam és a társaimról: A rosseb ögye mög azt a Patkót a társaival együtt. Ezért möglakoltok!

Fogták a két asszonyt és a hozott gombostüvel mindegyiknek kiverték a talpát.

Akkor mögszóla Patkó:

Ahhoz az asszonyhoz beszélt, aki különösen átkozta őket: "Tanulja mög, hogy senkit nem átkozzon, mert nem tudja, kivel beszél!"

Azt mondtad: "Patkó Bandit a rosseb ögye mög! " Tégöd mög a rozsa ögyön mög!

Patkó Bandi nem bánt senkit, csak ütöt ne bántsa senki!

Meséli Tomisa néni, hogy Patkó Bandi az ő öregapját sürin meglátogatta Márcadón. Ott cselédember volt az Eszterházy hercegi uradalomban. Persze, mint afféle szegényember a betyárokkal érzett, no meg a félelem is közrejátszott.

Sokszor mondta neki Patkó:

- Ádám láatsz? Ne láss! Hallasz? Ne hallj! Akkor tisztességes ember maradsz előttem!

A márcadói kocsmát mög-möglátogatták vasárnaponként. Bemöntenek egy ital borra, mulattak nagyokat, aztán elmöntenek.

Azt beszéli, hogy a kanászvölgyi erdőben volt a betyárok tanyája. Az is Márcadóhoz tartozik. Egy hatalmas, nagy bükkfa volt a tanyájuk tetején. Egy nagy partba volt ásva a lakásuk. Két ajtó volt rajta. Egyikön bemöntenek, az folyosó volt, az elvezetött többfelé. Volt egy másik ajtó is, az pedig a lakásukhoz vezetett. Bizony jó mélyen az erdőbe volt elrejtve, ott rá nem akadt volna senki. Csak később tudták mög, hogy a betyárok tanyája volt. Mástól hallottam Patkó Bandiról az alábbi történetet.

Mint már említettem, Patkó Vásárosbéc községbe való volt. Időnként haza-hazament, mert az édesanyja ott lakott és őt meg-meglátogatta. Mondják, - igen szerette az édesanyját. Hanem az öreg-asszony hirtelen megbetegedett és rövid időn belül meghalt. Patkó Bandinak hírüladták már az anyja betegségét is, persze a halálhírét is mindjárt megtudta. Megüzente az ismerőseinek, hogy az anyja temetésén ő is részt fog venni.

Persze a hír elterjedt a faluban és bizonyára volt aki a hatóságoknak is tudomására hozta, hogy Patkó Bandi meg fog jelelni az édesanyja temetésén.

Kivomult sok pandur. Nyíltan is figyelték minden gyanúsat. Elállták az utakat. Még többen rejtekhelyből lestek a betyárra. De Patkót mégsem tudták megfogni. Nem volt ott a temetésen. Vagyishogy nem a saját képében jelent meg. Ott volt bizony ő az anyja temetésén, még könnyeket is hullatott, ki is kísértte a kopersót, de az bizonyos, hogy nem kiabálta el magáról, hogy itt vagyok: fogjatok meg!

Lezajlott a temetés, elkisérték a holtat örök nyugalóhelyére, sokan kikisérték az elköltözött asszonyt, várták a nagy eseményt, Patkó Bandi megjelenését. Várták az utolsó pillanatig. Elkisérték nemcsak a halottasházhoz, hanem a sirkertbe, a temetőbe is. És Patkó nem jött. Csalódtak.

Pedig ott volt. A sok ember között fel sem tűnt, egy nyomorult koldus, akit eddig ugyan nem láttak a faluban, de olyan szegény

volt, hogy nem volt senkinek sem terhére. Elkísérte a menetet a temetőbe is, sőt amikor már mindenki eljött a sirtól, ő ugyan egy kissé távolabb, de csendesen sirdogált akkor is, amikor az utolsó résztvevő is elhagyta a holtak nyugvóhelyét. Találgatták, vajon kije lehetett az asszony?

A Szennához tartozó Denna pusztán, a vásárosbéci ut mentén van egy betyársír: Nagy Pál az utolsó /lehet, hogy nem a legutolsó/ somogyi betyár van benne eltemetve. A nép így beszél a sirról, így emlegeti: pl. mentem Hödrehee /Hedrehely/ felé, arra a Pali temetés felé. Vizsgáljuk csak egy kicsit ezt a nagyon érdekes kifejezést. Mindig virágos, gondozott a sirja. Sokat emlegettek valami nőt, aki mindig gondolt a betyársírra és bizonyos kapcsolatba hozták Vele Nagy Pált. Lehet, hogy ezt csak a népi hitvilág költi, de az bizonyos, hogy soha senki sem tudja és tudta, ki az, aki a sirt gondozza, de a sir évtizedek óta igen szépen gondozott sir.

A török pince

Szenna község igen régi község. Kaposvárhoz közel, 8 km-re van. Igen nagy a határa, sok erdő tartozik hozzá. Hát még a régi időben! Akkor aztán mindenfelől erdő borította. Maga a község szép völgyben fekszik. A szomszédos községekbe szép, fákkal koszosított horha /horhos/ vezet. Jó kapaszkodó a lovaknak, de szép ut, megéri a sétálást.

A régi időkben, amikor Magyarországon, még a Dunántulon is török volt az ur, Szennának is volt török lakója. Valahol Kaposváron volt a főparancsnok, valamelyik bég. Szennán csak kisebb török egységek tanyáztak. De igen szerették a törökök ezt a vidéket a sok fáért, aztán azért, mert itt jól el lehetett rejtőzni a hatalmas erdőkben és el is lehetett rejteni sokmindent. Tengerek kincse volt a török bégnek. Persze ezt féltette a maga embereitől is. Vigyáztatott is rá úgy, mint a szemfényére, de még így sem érezte biztonságban kincseit. Mindenáron biztonságos helyről akart gondoskodni, így jött arra a gondolatra, hogy Szennán helyezze el azokat.

Abban az időben, amikor először bejöttek erre a területre a törökök, ezt a helyet is és Kaposvárt is harcok árán foglalták el. Szennának ma Kaposszerdahely a szomszédja. A Dárónak nevezett legelőrésszel szemben volt egy templomerőd, amelyet jámbor pálosbarátok építettek, magas fallal volt körülveve, így védhető is volt. Ma ez a terület Kaposszerdahelyhez tartozik. De a dombot Templom dombnak hívják ma is. Tehát, hogy a szavamat össze ne keverjem, a lakosság a Templom domb helyén levő megerősített falakon belül várta a törököket. Azok szabályszerű ostromot indítottak az erőd ellen. A lakosság kitartóan védekezett. A törökök az ostromot a szemközti Dárói domb magaslatáról indították. A kiépített védőárkok láthatók voltak még nagyon sokáig. Most már csak az emléke van meg ezeknek. A törökök tüzérséggel támadtak az erőd ellen, melyet hosszas harc után sikerült ugyan bevenni, de a lakosságot nem tudták elpusztítani, mert a körülvevő, hatalmas erdőbe elhúzódva sikerült elmenekülniük. A törökök az erődöt földig rombolták, helyére később sem épült templom, maradt csak az emléke a Templom domb nevében. A későbbi kaposszerdahelyi puszta már az ut mellé épült és kaposvári földesurak birtoka lett.

A hagyomány szerint azonban az a hely, ahonnan a török az ostromot vezette, emlékezetes maradt a töröknek, többször meglátogatták. A későbbi idők folyamán így került ide a már említett török bég és ezt a helyet szemlélte ki terveinek megvalósításához. Egy nagy magaslatot képzeljünk, amely százados fákkal van benőve, szemben az elhagyott templomerődrel, melyet a lakosság elhagyott. Település céljából soha többé nem ment vissza senki. Most a török jött arra a gondolatra, hogy földalatti erődöt épít. Hosszu évekig tartott a munka. Kivülről csak a vasrostélyos kijáratok voltak láthatók. Azonban a föld alatt a hagyomány szerint egész termek, folyosók voltak. Ki volt téglázva minden terem, a zegzugos folyosók, amelyeknek utvesztőit csak a legbeavatottabbak ismerték. A bég sokszor eljött ellenőrizni a munkát, amelyet kizárólag a maguk embereikkel végeztettek, nem bíztak senkiben. A bejáraton belépve újabb és újabb vasrostélyos ajtók voltak, mind különfajta zárral ellátva. Aztán az egyik terem alatt egy külön fülkét építtetett tengersok kincsének. A környéken összeharácsolt féltlenivaló drágaságok mind ide kerültek, hogy itt megőrizze aszszonyai számára. A pince titkát csak a bég tudta, rajta kívül még csak egy-két embere ismerte. Senki más nem sejtette, hogy mit rejt a föld mélye a sűrű erdőben.

Történt azonban, hogy a bég hamarosan selyemzsinort kapott a szultántól. Nem volt már ideje a kincseiről gondoskodni, de kedve sem nagyon lehetett azokkal törődni, mert hát a selyemzsinor a szultán kegyének elvesztését jelentette. Ez gyengéd figyelmeztetés volt a szultán részéről, hogy vegye hasznát a zsinornak, azaz akassza fel magát rá. Ilyenkor csak egy mód volt életbenmaradáshoz, ha elmenekül. De hová? A birodalom, ill. a hódolt-ság területén nem maradhatott, mert oda^afelséges padisah keze elért. Az országból nem mehetett ki, mert messze is volt a hátár, de meg a szomszédos országok nem fogadták volna szívesen. Nem is úgy gyűlöltek a törököket!

Éppen ezért a kegyvesztett teljesítette a szultán óhaját, megölte magát. De elvitte magával a kincsek titkát is. Aki a mindenható török császár kegyéből az utóda lett, keveselte a talált kincseket, hiszen előde méretetlen kincs birtokosának hírében állott. Ezért irigykedtek rá és vádolták a szultánnál, hogy aztán

megkaparinthassák a vagyonát. Mindenhol keresték, de nem akadtak rá. Valaki felhívta az új bég figyelmét arra, hogy elődje sokat járt ki Szennára valami pincéhez, hátha ott vannak a kincsek. Nosza rajta, megindult a keresés! Végre ráakadtak a török pincére, ahogy ma a lakosság nevezi. - Csakhogy annak nem ismerték a titkát. Megálltak az erős rostélyok előtt és próbálták felfeszíteni. Nem ment. Akkor próbálták kiásni. Igen ám, de falba volt építve. Aztán végre egy ajtón tuljutottak, ott újra volt számos újabb akadály. Hónapokig próbálkoztak, értek is el eredményt a bejutásban, hanem a kincs nyomára nem akadtak. Aztán abbahagyták a keresést nagy bosszusan. Idők múltán a pince omladozott a nyirkos föld alatt, míg aztán be is szakadt. A késői utódok, a szennaiak is próbálkoztak a kincs kereséssel, de messze ők sem jutottak. Nagyon régen történt, hogy egy ember ásott a török pincében, jól bent a mélyben talált egy arany kecskét. Mászt ő sem lelt. A pince azóta csak omladozik. Még 50-60 évvel ezelőtt be lehetett menni, 10-12 m-re, ma már csak a nyílása van meg, az is földbe süppedve. Pedig, mint mondják, tömérdek kincs van benne elrejtve, csak ki kellene ásni. Valaki vállalkozzék rá!

A szennai szájhagyomány alapján összeállította Dr. Fekete László szennai igazgató-tanító.